

Iz djela Risale-i Nur

Kratke Riječi

"Küçük Sözler" Boşnakça Tercümesi

Bediüzzaman Said Nursi

İhlâs Nur Neşriyat
Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Sanayi Cad. Sanayi Han A-Blok
No: 23/69 Ulus – Ankara / TURKEY

Tel: +90 (312) 324 27 09

Fax: +90 (312) 309 13 05

web: www.nur.gen.tr

e-mail: nur@nur.gen.tr

Izdavač

BEMUST-Sarajevo

Prijevod

Abdullah Smajić

Naslovna strana

Erdogan Nil

Štamparija

BEMUS

Za izdavača

Mustafa Bećirović

Lektor

Dr. Džemaludin Latić

Korektor

Elvir Jesić

Tiraž 2000

Sarajevo, 2005

Naslov originala Kucuk Sozler

Copyright © by Erdogan Nil All rights reserved

ISBN:

Ankara – 2011

© İHLÂS NUR NEŞRİYAT

SADRŽAJ

RIJEČ PRVA Riječju "Bismillah", U ime Allaha, započinje svaki dobar posao 6

RIJEČ DRUGA Oni koji vjeruju u nevidljivo. **Error! Bookmark not defined.**

RIJEČ TREĆAO O, ljudi, klanjajte se Gospodaru svome**Error! Bookmark not defined.**

RIJEČ ČETVRTA Namaz je stub vjere..... **Error! Bookmark not defined.**

RIJEČ PETA Allah je zaista na strani onih koji se Allaha boje i grijeha klone i koji dobra djela čine**Error! Bookmark not defined.**

RIJEČ ŠESTA Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove, u zamjenu za Džennet.....**Error! Bookmark not defined.**

RIJEČ SEDMA Vjerujem u Allaha i u Sudnji dan **Error! Bookmark not defined.**

RIJEČ OSMA Allahu je prava vjera jedino - islam ..**Error! Bookmark not defined.**

RIJEČ DEVETA Mudrost radi koje je namaz propisan u ovih pet odabranih vremena.....**Error! Bookmark not defined.**

RIJEČ DVADESET PRVA (PRVI NIVO) Namaz je za mu'mine jedan Vremenski određen propis.....**Error! Bookmark not defined.**

Dodatak RIJEČI ČETRNAESTE Život na ovome svijetu je samo varljivo naslađivanje.....**Error! Bookmark not defined.**

Jedino je ibadet taj koji učvršćuje propise akaida, ojačava vjerovanje i pretvara ga u sredstvo dosezanja do stanja meleka **Error! Bookmark not defined.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبِهِ نَسْتَعِينُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى
آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

U ime Allaha, Milostivnog, Samilosnog.

Od Njega pomoć tražimo.

*Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, i salavat i selam neka je
na našega sejjida Muhammeda i na njegovu porodicu i
ashabe, sve skupa.*

Brate! Zatražio si od mene nekoliko savjeta i, evo, ja ću ti iskazati neke činjenice kroz osam kratkih pripovijesti, te ih, zajedno sa mojom dušom, u kojoj i sam osjećam najveću potrebu za savje-tom, saslušaj. Budući da si vojnik, navest ću ti vojničke primjere, a već sam se s njima jednog dana naširoko obratio svojoj duši, kroz osam *Riječi*, za čije sam se pisanje okoristio iz osam ajet-i

kerima. Sada ću svoju dušu skraćeno pod-sjetiti na njih, na jeziku običnog čovjeka, pa ko u sebi osjeti želju, neka posluša.

RIJEČ PRVA

Riječju "**Bismillah**", U ime Allaha, započinje svaki dobar posao i mi, zato, započinjemo njome.

Pa, o, dušo moja! Znaj da ova ugodna i mubarek riječ, kako god je jedno obilježje islama, tako je isto i zikr svih bića na jezicima njihovih stanja.

Ako si voljan dosegnuti domete ogromne i neiscrpne moći što počiva u **Bismillah**, i svu širinu nepresušnog berićeta u njoj, poslušaj sljedeću kratku i slikovitu pripovijest.

Čovjek koji putuje i kreće se kroz nomadsko-arapsku pustinju mora steći pripadništvo jednom plemenskom starješini i ući pod njegovu zaštitu kako bi izbjegao zlo razbojnika, obavio svoje poslove i podmirio svoje potrebe. U protivnom, onako sam, stalno bi bio uznemiravan i poklekao bi pred mnoštvom neprijatelja i potreba.

I, tako, desilo se da su dva prijatelja krenula na jedan ovakav put. Jedan od njih je bio skro-man, a drugi samouvjeren, te je skromni odabrao pripadništvo jednome starješini, dok je drugi odbio iskazati pripadnost. Kretali su se kroz pustinju. Onaj što je objavio svoju

pripadnost nije odsjeo ni u jednom šatoru, a da, zbog imena svog starješine, nije bio dočekan sa poštovanjem i uvažavanjem. Ako bi ga presreo drumski razbojnik, on bi mu rekao: "Ja putujem pod imenom tog i tog starješine " te bi ga se zlikovac odmah klonio. A onaj samouvjereni je nailazio na poteškoće i jade koji se gotovo ne daju ni opisati. Tokom cijelog puta neprestano je bio u strahu i trepetu, u stalnom moljakanju, i tako sam sebe ponizio i omalovažio.

Pa, o, dušo moja nepokorna!. Taj putnik si ti, a ovaj prostrani dunjaluk je spomenuta pustinja. Tvoje siromaštvo i nemoć su bez granica. Tvoji neprijatelji i potrebe su beskonačne. Pa, budući da je to tako, prihvati ime stvarnog i nepro-laznog Vlasnika ove pustinje, da bi izbjegao poniženje prosjačenja od svih bića i omalovaženost i drhtanje zbog straha pred dešavanji-ma.

Tačno, ova riječ **Bismillah** takva je mubarek riznica: njome se tvoje siromaštvo i nemoć vezuje uz apsolutnu Milost i Moć. Tako i tvoja nemoć i siromaštvo postaju uvaženi zagovornici kod Onoga Koji je Moćni, Milostivni i Uzvišeni.

Onaj ko se kreće i nastupa s riječju **Bismillah** je poput onoga ko stupi u vojsku. Tada djeluje u ime države i ni od koga se ne ustručava budući da govori u ime zakona i vlasti. On tako uspije-va u svim poslovima i nepokolebljiv je pred svime.

Ranije smo spomenuli da sve što postoji jezikom svoga stanja spominje Allaha, dakle izgovara: "**Bismillah**". Da li je to zbilja tako?

Jeste! Jer, recimo, ako bi ti vidio nekoga ko ljude dovodi na jedan plato i tjera ih da obavlja-ju različite poslove, svakako bi bio uvjeren da ta osoba ne postupa u svoje ime niti po svojoj sili, nego je on vojnik koji sigurno djeluje u ime države i oslanja se na moć vladara.

Tako isto i sve stvoreno postupa u ime Allaha. Sjemenke, naprimjer, koje su krajnje sićušne, nose nad svojim glavama, u ime Allaha, mamut-ska stabla i ogromne terete. Znači, svako stablo iskazuje "**Bismillah**", te nam iz riznice Božanske milosti daje pune pregršti plodova i prinosi ih nama. I svaka bašča iskazuje "**Bismillah**" te postane kuhinja Božanske moći u kojoj dozrijeva raznovrsna slasna hrana. I sve mubarek životinje, poput krave, kamile, ovce, koze, iskazuju "**Bismillah**", te postanu poput česme ukusnog mlijeka iz vrela Milost i izobilja i u ime Opskrbitelja prinose nam najfiniju i najčistiju hranu. i korijenje sveg bilja i trava iskazuje "**Bismillah**" te probija tvrdo stijenje u ime Allaha i prodire kroz njega svojim nježnim svilenim dlačicama. U ime Allaha, u ime Milostivnog iskazuje i pred njim se sklanja svaka poteškoća i svaka kruta stvar!

Tačno, pružanje grana u zrak i njihovo donošenje plodova kao i pružanje korijena u krševitom stijenju te njihovo prinošenje plodova i pod zemljom.; isto tako,

mjesecima zadržava svježinu i orošenosti na nježnom zelenom lišću, uprkos žestokih vrućina i njezinih navala., sve to, dakle, šamar je po ustima materijalista i gura prstom u njihovo ćoravo oko govoreći: Ni tvrdoća niti toplota, na koje se oslanjate, ne djeluju sami po sebi, nego vrše svoje funkcije po naredbi Jednog Naredbodavca; On sićušne i, poput svile, nježne žilice osposobljava da, kao Musaov štap, probijaju stijene i slijede zapovijed:

فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ¹

a nježne i, poput cigaretno hartije, tanke lis-tove osposobljava da, poput tijela Ibrahimovog, a.s., očitava nasuprot udara vreline:

يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا²

Pa, budući da svaka stvar što postoji iskazuje smisao "**Bismillah**", i sebi, u ime Allaha, prinosi nam Allahove blagodati, te nas njima uslužuje, a i mi sami, znači, treba da kažemo "**Bismillah**", te dajemo u ime Allaha i uzimamo u ime Allaha. Pa ako je tako, ne

¹ " Udari štapom svojim po sitijeni! "(El-Bekara: 60);

² " O, vatro, budi hladna i spas."(El-Anbija': 69).

trebamo uzimati iz ruku nemarnika koji ne daju u ime Allaha.

Pitanje: Mi ukazujemo poštovanje i uvažavanje i plaćamo određenu cijenu onima što do nas donose te blagodati. Kakvu li tek od nas cijenu zahtijeva Allah, stvarni posjednik i vlasnik tih blagodati?

Odgovor: Taj Istinski Blagotvorac od nas zahtijeva tri stvari, kao cijenu tih skupocjenih blagodati.

Jedna je **zikir**, jedna je **šukur**, jedna je **fikir**. To jest, "**Bismillah**" na početku, što jeste spomen na Allaha (zikr); "**El-Hamdu lillah**" na kraju, što jeste zahvala Njemu (šukur); a sve između toga dvoga jeste "misao" (fikir), dakle razmišljanje o tim neusporedivim blagodatima i shvaćanje da su one nadnaravna djela moći **Jednog i Sveop-stojnog** i pokloni Njegove široke milosti. Dotično rezonovanje jeste "misao".

Ako onaj ko ljubi stopala običnog čovjeka i sluge po kome mu je poslan vrijedni poklon od vladara, ne spoznavši tog Vladara čini sramotnu glupost i odvratno bezumlje, šta, onda, reći za onoga ko veliča materijalne uzroke koji su tek stjecište blagodati, te im ukazuje svu ljubav i naklonost, mimo istinskog Blagodarca? Zar takav ne čini maloumlje hiljadu puta gore?

Pa, o, nefsu moj! Ako ne želiš da budeš poput tog glupog maloumnika, *daji u ime Allaha, uzimaj u ime*

Allaha, započinji u ime Allaha, radi u ime Allaha! Uz selam.

RIJEC DRUGA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ

U ime Allaha, Milostivnog, Samilosnog.

" Oni koji vjeruju u nevidljivo "

Budeš li htio saznati kolika je u imanu sreća i blagodati, i koliki je u njemu užitak i rahatluk, poslušaj ovu kratku pripovijest!

Dva su čovjeka jednog dana krenula na putovanje radi rekreacije i trgovine. Jedan od njih, a bio je sebičan i zlosretan, krenuo je u jednom pravcu, dok je drugi sretnik, onaj koji je spoznao pravu istinu, izišao na drugu stranu.

Samouvjereni i neraspoloženi osobenjaka je došao u državu koja mu je izgledala zla i prokle-ta, što je, ustvari, logična kazna za njegov negativni stav. Vidio je, kud god da krene, jad-nike i nemoćne što stenju i uzdišu pod udarcima strašnih nasilnika i njihovih uništavajućih zlod-jela. Ovako bolno i jadno stanje je vidio na svakom mjestu koje je posjetio. Cijela država u njegovim očima izgledala je kao jedna kuća opće žalosti. Tako za sebe nije mogao naći drugog lijeka za ovu tešku bol i patnju te se dao u pijanstvo kako bi postao neosjetljiv na svoje stanje budući da mu se svaki stanovnik te države pričinjavao kao neprijatelj i neprijatni stranac. Vidjevši kako je okružen jezivim mrtvacima, gorko uplakan, podnosio je u svojoj svijesti bolnu torturu, siročadi.

Drugi, opet, pobožni i Allahu odani čovjek, tragalac za istinom, posjedovao je lijepu narav te je na svome putovanju naišao na ugodnu kralje-vinu koja je u njegovim očima izgledala kao mjesto vrhunske ljepote i divote.

Ovaj dobri čovjek je u državi u koju je došao zapazio jednu opću svečanost i divne proslave u punom sjaju; na svakoj strani veselje, u svakom uglu radost i na svakom mjestu mihrabi zikra. A svakog pojedinog stanovnika te kraljevine osjećao je kao bliskog, prsnog i dragog prijate-lja. Cijela kraljevina - u svečanom i opuštenom ugođaju - odjekuje poklicima radosti popraće-nim riječima zahvalnosti i pohvale. Među njima je čuo i zvukove muzičke skupine koja je izvodi-la svoje zanosne

ritmove uz visoke tekbire i tople tehlile, u sreći i s ponosom, prateći one što odlaze na vojnu službu.

I dok se onaj prvi mučio u svojoj tuzi i patnji i patnjama svih ljudi, drugi, sretni i optimistični, dijelio je radost i veselio se sa svim ljudima. Uz to je i obavio dobru i hajirli trgovinu te zahvalji-vaio Allahu i iskazivao Mu pohvalu.

Vraćajući se, sreo je onog prvog čovjeka. Shvativši njegovo stanje, govorio mu je:

"Stvarno si poludio! Mora da se tvoj negativni stav u tebi odrazio na tvoje vanjsko stanje pa si počeo umišljati da je svaki osmjeh jecaj u suza-ma, a da su oslobađanje od dužnosti i odmor oti-maćina i opća pljačka. Povrati svoj razum i očisti srce kako bi se ta mrkla pomrčina sklonila s tvojih očiju i kako bi mogao da sagledaš vedri-ju stranu stvarnosti. Jer, vlasnik i vladar ove kraljevine, koji posjeduje najviši stepen praved-nosti, samilosti, gospodarenja, moći i genijalnog reda i brižljivosti, a i ovo kraljevstvo, napredno do tog impresivnog stepena razvoja i veličine, nipošto ne mogu izgledati onako kako ti nameće tvoje priviđanje".

Nakon toga je ovaj nesretnik počeo dolaziti sebi, te, pokajavši se, poče razmišljati svojom glavom govoreći:

"Tačno! Uхватило me je ludilo zbog preko-mjernog pijanstva. Allah neka je zadovoljan tobom, izbavio si me iz ovog džehennemskog stanja."

Pa, o, moj nefsu!

Znaj da je onaj prvi čovjek nevjernik ili rav-nodušni prijestupnik. Ovaj dunjaluk je u njego-vim očima poput kuće općeg žalopoja, a sva živa bića siročad što plaću pod navratima prolazos-ti i udarcima rastanka. Čovjek i živa bića su za njega zapuštena stvorenja bez vodiča i bez vlas-nika, prepuštena i raskomadana kandžama smrti. A monumentalne su stvari - kao što su planine i mora - poput jezive bezdušne dženaze.

Ovakva uznemirujuća i mučna priviđanja potekla iz njegovog nevjerništva i zabludjelosti čine da onaj koji ih nosi u sebi guta gorku duhovnu patnju.

A što se tiče onog drugog čovjeka, on je vjernik; on poznaje svoga Stvoritelja i vjeruje u Njega. Dunjaluk je u njegovim očima Allahova kuća zikra, prostor za pouku i obuku ljudi i živo-tinja te poprište kušnje i ispita za ljude i džine.

Svako umiranje - životinjsko i ljudsko - ust-vari je oslobađanje od dužnosti, okončanje službe. Oni koji su ispunili svoje životne dužnosti odlaze iz ove prolazne kuće, jer će biti dovedeni u drugi svijet, svijet duhovne radosti u kojem nema zabrinutosti, da bi se otvorio pros-tor za nove dužnosnike koji dolaze da preuzmu svoje zadatke.

A sve što se rodi - od životinja i ljudi - ustvari je jedna vojna mobilizacija, primanje naoruža-nja i stupanje

na poslove i dužnosti. Svako je biće oduševljeni službenik i vojnik i ispravni, savjesni i zadovoljni izvršitelj.

Što se tiče zvukova, to su ili zikrovi i tespihi u čast stupanja na dužnost i njezinog započinjanja, ili zahvale i tehlili koji obznanjaju njezino okončanje, ili su, pak, melodije potekle iz zanosa i radne raspoloženosti.

Sva su, dakle, bića - u očima vjernika - ljubazne sluge, odani službenici i ugodne knjige njegovog Plemenitog Gospodara i Milostivnog Vlasnika, i na taj način se iz njegovog imana manifestira veliko mnoštvo istina poput spomenutih, koje su krajnji domet prefmjenosti, uzvišenosti, užitka i ukusa.

Iman je, znači, duhovno jezgro koje u sebi nosi džennetsko drvo Tuba, dok nevjerništvo u sebi skriva duhovno jezgro džehennemskog drveta Zekkum.

Sigurnost i spas se, onda, nalaze jedino u islamu i imanu.

Na nama je, zato, da stalno ponavljamo:

أَحْمَدُ لِلَّهِ عَلَى دِينِ الْإِسْلَامِ وَكَمَالِ الْإِيمَانِ

Hvala Allahu na vjeri islamu i na savršenom imanu.

RIJEČ TREĆA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

" O, Ijudi, klanjajte se Gospodaru svome" (El-Bekara: 21)

Ako budeš htio razumjeti kako je ibadet najunosnija trgovina i najveća sreća i kako je prijestupništvo i razvrat ogroman gubitak i ost-varenje propasti, poslušaj i razmotri ovu ilustra-tivnu pripovijest!

Jednog dana su dvojica vojnika dobili zapovi-jed da odu u udaljeni grad, te su se zaputili skupa sve dok

nisu stigli do mjesta gdje se put razdva-jao. Tu naidoše na nekog čovjeka koji im reče:

"Desna staza, uz to što ne postoji opasnost na njoj, za putnike je ugodna i smirujuća, a izgledi za zaradu su devedesetpostotni. Osim što je beskorisna na lijevoj strani, devet od deset pro-laznika doživi štetu. Obje su staze jednake duljine, uz jednu jedinu razliku, a to je da putnik koji krene lijevom stazom - koja nije u nadležnosti vlasti - prolazi bez ikakve prtljage s opremom ili oružjem te u duši osjeća prividnu lahkoću i umišljenu komociju. Međutim, putnik koji krene desnom stazom - koja jeste pod ovlasti i nadzorom armije - mora nositi cijelu torbu namirnica težine četiri kilograma i službeno naoružanje težine dva kilograma, kojim može savladati svakog neprijatelja."

Saslušavši uputstva ovog čovjeka, prvi od ova dva vojnika, onaj sretni i nagodni, krenu desnom stazom. On je išao svojim putem noseći na leđi-ma i plećima nekoliko kilograma tereta, ali su mu srce i duh bili rasterećeni za hiljade kilogra-ma težine strahovanja i osjećaja zaduženosti kod ljudi.

Drugi je, međutim, samouvjereni i zlosretni čovjek, koji je više volio izbjeći vojnikovanje i nije želio disciplinu i obaveze, krenuo lijevom stazom. Mada mu je tijelo bilo rasterećeno težine nekoliko kilograma, srce mu je malaksalo pod težinom hiljada kilograma osjećaja zaduženosti i potcijenjenosti pred drugima, a duh bio iznuren pod teretom neopisivih strahovanja. Išao je putem moljakajući svakoga, uplašen i drhteći pred svime,

strahujući od svega što se desi, sve dok nije stigao na odredište, te i tamo bio kažnjen za dezerterstvo i neposluh.

A što se tiče putnika koji se držao desne staze - onoga što je volio vojničku disciplinu i brinuo se o svome prtljagu i naoružanju - kretao se slo-bodno, opuštenog srca i mirne savjesti ne obazirući se na bilo čije prigovore, niti osjeća-jući pohlepu za bilo čime, i ne strahujući od bilo koga, sve dok nije stigao u određeno mjesto te i tamo našao svoju dostojnu nagradu, kao i svaki drugi častan vojnik koji je svoju dužnost izvrši na zadovoljavajući način.

Pa, o, moj nepokorni nefsu!

Znaj da od ova dva vojnika jedan je onaj koji je predan i poslušan Božijem zakonu, a drugi je neposlušnik koji slijedi strasti.

Onaj put je životni put, koji počinje od svijeta duhovnosti, prolazi kroz kabur i dovodi do svi-jeta Ahireta.

Prtljaga i naoružanje su ibadet i bogobojaznost. Jer, koliko god ibadet naizgled pričinja-va opterećenje, ipak je u njegovom poimanju ogromna i neopisiva rasterećenost i lahkoća. Naime, pobožnjak na namazu izgovara:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

"Ešhedu en la ilahe illallah", dakle: " *Nema drugog stvoritelja niti opskrbitelja, samo je On; i korist i šteta su u Njegovim rukama; On je Mudri, Koji ništa ne čini uzaludno, kao što je i Milostivni, čiji su milost i dobročinstvo nepregledni.*"

Vjernik vjeruje u to što izgovara, i stoga u svemu nalazi vrata koja su otvorena prema riznicama Božanske milosti, na njih pokuca svojom dovom i vidi da je svaka stvar podređena zapovjedništvu njegovog Gospodara te skrušeno traži zaštitu kod Njega. Pred svakom se poteškoćom opasuje zaštitom, s osloncem u pouzdanju u Allaha, pa mu njegov iman daje potpunu i savršenu smirenost.

Tačno! **Izvorište hrabrosti i odvažnosti, kao i svih stvarnih vrlina, jeste iman i robovanje Allahu, dok je izvor kukavičluka kao i svih loših osobina - zabluda.** Pa i kad bi zemaljska kugla postala jedna razorna bomba i eksplodirala, možda ne bi uplašila pobožnjaka Allahovog, čije je srce prosvijetljeno, nego bi on na nju gledao kao na jedno nadnaravno djelo Božanske moći, i promatrao je s divljenjem i uživanjem. S druge strane, jedan takozvani filozof, čije je srce umrtvljeno, što se obično smatra dubokoumnim - kad vidi u svemirskom prostoru običnu zvijezdu repaticu, obuzme ga strah i tresse se uspaničeno pitajući se sa zabrinutošću: "Zar nije moguće da se ova zvijezda sudari s našom Zemljom?" i počne strahovati. (Jednom se Amerika uspaničila od komete koja se pojavila na nebu toliko da

su mnogi njezini stanovnici usred noći pobjegli iz svojih domova.)

Tačno! Iako se čovjekove potrebe za stvarima protežu do u beskraj, njegov je kapital neznatan; i iako je on izložen beskrajnim poteškoćama, njegova je sposobnost također ništavna. Naime, djelokrug njegovog kapitala i sposobnosti jed-nak je tek doseg njegovih ruku, dok djelokrug njegovih ambicija, želja, patnji i iskušenja širi-nom doseže sve dokle dopiru njegov pogled i mašta.

Pa svako ko nije u potpunosti izgubio vid, uvida i doseže koliko je žestoka potreba čovjekovog nemoćnog, slabog i siromašnog duha za ostvarenjem robovanja Allahu i oslanja-nja na Njega, i za vjerovanjem u Jednoću Boga i predanost Njemu! Kolika je ogromna sreća i blagodat koje on stiče iz njih! Jer, poznato je da se putu koji je bezopasan daje prednost u odno-su na put koji je opasan čak i kad bi vjerovatnoća sticanja dobiti na tom prvom putu bila tek u odnosu jedan prema deset. Uz to treba imati u vidu da je naša tema ovdje put robovanja Allahu, koji nam, uz činjenicu da je potpuno bezopasan i da je vjerovatnoća dobiti na njemu devet napre-ma deset, priskrbljuje još i trajno blagostanje. Naprotiv, put grijehništva i gluposti - čak i sami grješnici to priznaju - pored toga što je beskoris-tan, također uzrokuje i zlosretnost i trajnu propast, s izvjesnošću i vjerovatnoćom doživlja-vanja gubitka i lišavanja koristi devet prema deset. Ova je činjenica čvrsto ustanovljena uz svjedočanstvo stručnjaka i svjedoka, čija je bro-jnost

neodrediva i dostiže astronomske vrijednosti svjedočanstava i konsenzusa (tevatür i idžma'). To je i kategorički izvjesna činjenica u svjetlu izvješća nosilaca duhovnih iskustava i otkrovenja.

Iz ovoga izvodimo zaključak:

Da dunjalučko blagostanje - jednako kao i ahiretsko - **počiva u ibadetu i iskrenom robo-vanju u službi Allaha.**

Pa pošto je tako, na nama je, dakle, da stalno ponavljamo:

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الطَّاعَةِ وَالتَّوْفِيقِ

"Allahu neka je hvala na poslušnosti i pospješnju" i da Njemu - Slavljjen je On i Uzvišen -budemo zahvalni što smo muslimani.

RIJEČ ČETVRTA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ

U ime Allaha, Milostivnog, Samilosnog.

"Namaz je stub vjere."

Budeš li htio saznati značaj i vrijednost namaza i kolika je lahkoća njihovog dobijanja i jednostavnost sticanja, te kako je onaj ko ga ne obavlja i ne ispunjava dužnost prema njemu bezuman i gubitnik. I budeš li htio sve to saznati s punom uvjerljivošću - kolika je da dva puta dva iznosi četiri - porazmisli o sljedećoj kratkoj ilustrativnoj pripovijesti.

Jednog je dana vladar poslao dvojicu svojih sluga na jedan predivan posjed, svakome od njih isplativši po dvadeset i četiri zlatne kovanice, kako bi mogli doputovati do tog posjeda, koji se nalazio na udaljenosti dva mjeseca putovanja. Naložio im je: "Iz ovog iznosa isplatite cijenu karte i putne troškove te nabavite ponešto što vam treba tamo od stvari za stanovanje i boravak! A na udaljenosti jednog dana putova-nja odavde, nalazi se putnički terminal, od kojeg postoje sve vrste prijevoznih sredstava, od auto-mobila do aviona i od broda do voza, i, naravno, svako po adekvatnoj cijeni."

Primivši nalog, dvojica sluga krenu na put. Jedan od njih je bio zadovoljni sretnik tako da je do te stanice potrošio tek nešto malo od iznosa koji je imao, a i to je utrošio na unosnu kupopro-daju kojom će biti zadovoljan njegov gospodar, te mu je kapital hiljadostruko porastao.

Drugi je, opet, zbog svog baksuzluka i maloumnosti, dvadeset i tri zlatnika odmah potrošio na zabavu i, kad je došao na terminal, već je bio izgubio sve osim onog jednog preostalog zlatni-ka.

Tada mu je njegov saputnik rekao:

"Za taj posljednji zlatnik kupi kartu da ne bi na ovom dugačkom putu morao pješačiti, uz to i ostati gladan. Naš je gospodar darežljiv i milostiv, možda će te uzeti u svoju milost i oprostiti ti nedostatke koji su od tebe potekli, pa ti dozvole da se ukrcaš u avion, i za samo jedan dan ti i ja zajedno stignemo u naše boravište. U

suprotnom, morat ćeš puna dva mjeseca pješači-ti kroz pustinju skapavajući od gladi, pritisnut tuđinom, samotan i izgubljen na tom dugotraj-nom putovanju."

Kad bi ovaj bio tvrdoglav te i preostali zlatnik utrošio na kratkotrajne užitke i ugađanje pro-laznim nasladama, umjesto da kupi kartu, koja je za njega ključ riznice, ne bi li to značilo da je on zbilja jedan nesretni gubitnik i bezumna budala? Nije li to jasno i najvećem glupaku?

O, ti, koji ne obavljaš namaz! I o, moj nefsu, koji ga nerado obavljaš!

Onaj vladar je naš Gospodar i Stvoritelj, Visok je on i Uzvišen. Od one dvojice sluga i putnika jedan je pobožan, obavlja svoj namaz sa željom i poletom, dok je drugi nemaran, koji svoje namaze uopće ne obavlja.

Dvadeset i četiri zlatnika su dvadeset i četiri sahata svakog dana života.

Onaj izuzetni posjed je Džennet, dok je spomenuti terminal - kabur.

Ono dugotrajno putovanje je ljudski životni put prema kaburu, odlazak do proživljenja te kretanje prema kući vječnosti. Putnici koji stu-paju ovom dugačkom stazom prevaljuju je na različite načine, svako prema svome djelu i bogobožnosti. Neki od bogobožnih prijeđu za jedan dan razdaljinu za koju trebaju hiljade godina putovanja, poput munje; drugi u jednom danu

prevale razdaljinu za koju trebaju pedeset hiljada godina putovanja, kao u mašti. Kur'an-i azim je na ove dvije činjenice ukazao u dva ajet-i kerima.

Što se tiče one putničke karte, to je namaz. Za obavljanje pet dnevnih namaza zajedno s nji-hovim abdestom, ne uzima više od jednog saha-ta!

Koja li je šteta za onoga ko svoja dvadeset i tri sahata potroši na ovaj kratkotrajni dunjalučki život, a da preostali jedan sahat ne utroši na onaj dugovječni i trajni život! Kakav li je samo on očigledni nasilnik prema samome sebi i koliko li je on jadan i bezuman!

Da protrati polovinu imovine na kocku i igre na sreću - u kojoj s njim učestvuje bar hiljadu ljudi - smatra normalnom stvari iako su mu izgledi za dobitak tek jedan prema hiljadu. Pa, onda, ako neko odbije uložiti samo jedan od dvadeset i četiri dijela imovine u korist garantivanog dobitka i osvajanja vječne riznice, uz devedesetdevetpostotnu vjerovatnoću dobitka, zar to nije nešto daleko od pameti i nespojivo s mudrošću? Zar to ne uviđa svako ko sebe smatra razboritim?

Namaz je sam po sebi najveći odmor za duh, srce i um skupa, a uz to, ne predstavlja opterećenje ni za tijelo. Povrh svega toga, i osta-la dozvoljena ovosvjetska djela osobe koja održava namaz, uz ispravan nijjet, postaju poput ibadeta Allahu. Onaj, dakle, ko obavlja namaz, u prilici je sav svoj životni kapital prebaciti za Ahiret te kroz ovaj prolazni život steći vječno življenje.

RIJEČ PETA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

U ime Allaha, Milostivnog, Samilosnog

"Allah je zaista na strani onih koji se Allaha boje i grijeha klone i koji dobra djela čine" (En-Nahl: 128)

Ako hoćeš vidjeti kako je obavljanje namaza i izbjegavanje teških grijeha istinska dužnost koja dolikuje čovjeku te prirodni rezultat doličan nje-govog stvaranja, poslušaj sljedeću pripovijetku kao kratku ilustraciju i razmisli o njoj.

U vrijeme mobilizacije u istoj su vojnoj formaciji bila dva vojnika. Jedan od njih je bio obučen za svoju

dužnost i dosljedan u izvrša-vanju obaveza, a drugi nije poznavao svoje dužnosti i slijedio je svoje prohtjeve. Savjesni poznavalac dužnosti je svu svoju pažnju posvećivao zahtjevima obuke i ratne situacije i uopće nije brinuo o životnim potrebama i opskr-bi budući da se uvjerio da njegovo izdržavanje, briga za njegov položaj, snabdijevanje opremom pa i njegovanje u slučaju da oboli, čak i stavlja-nje zalogaja u njegova usta, ukoliko ureba -obaveza je države. A njegova temeljna obaveza isključivo je obučiti se za rat, s tim da mu ni to ne uskraćuje mogućnost obavljanja priprema i nekih svakodnevnih poslova kao što su kuhanje ili pranje suđa. A i ako bi ga u toku toga rada neko upitao šta to radi, rekao bi da dobrovoljno obavlja neke državne radove, a ne bi odgovorio da to obavlja radi osiguranja egzistencije.

Drugi vojnik, početnik koji misli samo na hranu, nije mario ni za obuku ni za ratovanje. Govorio je: "To je državna stvar, šta mene briga?" Bavio se o sebi i o svome preživljavanju i dahćao za svojim snabdijevanjem, čak je napuštao i jedinicu kako bi se bavio trgovanjem po pijacama.

Njegov savjesni kolega mu je jednog dana rekao:

"Brate, tvoja osnovna dužnost je obuka i pripremanje za rat, radi toga i jesi doveden ovdje. Osloni se na vladara i mirno se pouzdaj u njega u pogledu izdržavanja, on te neće ostaviti da gladuješ, jer to je njegova dužnost i posao. Osim toga, ti si slab i siromašan, sam ne možeš upravljati svojim životnim poslovima, a uza

sve to, pa mi smo usred ratnih vremena i na popriš-tu rata! Bojim se da te ne optuže za neposluh prema njihovim zapovjedima pa na te sruče rigoroznu kaznu!"

Zbilja, dvije se dužnosti jasno ukazuju pred nama.

Prva je dužnost vladara, a ona je da nas izdržava. Ponekad se on nama posluži bez nadoknade u izvršenju te dužnosti.

Druga je naša dužnost, a ona je obuka i priprema za rat, dok nam vladar daje pomoć i nužna pomagala.

Pa, kad nemarni vojnik ne bi poslušao riječi ovog iskusnog mudžahida, shvataš koliko bi bio na gubitku izložen opasnosti i pogibelji?!

O, moj lijeni nefsu!

Ono poprište što se stalno potresa od rata jeste život na ovom uzburkanom dunjaluku, a ona armija organizirana po formacijama, jesu generacije čovječanstva. Dotična jedinica je muslimansko društvo u ovom stoljeću. Od dva vojnika, jedan je čovjek koji zna i izvršava svoje farzove i kloni se teških grijeha; to je taj bogo-bojazni musliman koji ratuje protiv svoga nefsa i šejtana iz bojazni od upadanja u počinjavanje grešaka i grijeha. Drugi je, opet, gubitnik grješnik koji dahće za životnim interesima do granica prigovaranja istinskom Opskrbitelju, koji ne mari ukoliko na putu sticanja životnog zalogaja, propusti farzove i nagazi na grijeh. A obuka i instrukcije su ibadeti, prije svega namaz. Dok je

rat, borba čovjekova sa svojim nefsom i prohtjevima, izbjegavanje griješenja i sramnog ponašanja te odupiranje ljudskim i džinskim šej-tanima kako bi izbavio svoje srce i duh skupa od vječne pogibelji i očiglednog bankrota.

Što se tiče onih dviju dužnosti, prva je dodjela i održanje života dok je druga služenje njegov-om Dodjelitelju i Uzgojitelju, traženje od Njega, pouzdanje u Njega i smirenost uz Njega.

Uistinu, Onaj Koji je podario život, to čudotvorno djelo "Es-Sameda", i nadnaravna mudrost gospodarenja, On je Taj Koji ga nafakom opskrbljuje i održava ga, i ne može biti niko drugi osim Njega.

Želiš li dokaz?

Najsićušnija i najprostija živa bića su opskrb-ljena najboljom i najbogatijom opskrbom (poput, recimo, riba ili crva u voću), kao što se i najnemoćnija i najnježnija stvorenja hrane naj-ljepšom i najkvalitetnijom opskrbom (poput dojenčadi i mladunčadi).

Da bi se razumjelo kako sticanje opskrbe ne dolazi sposobnošću i htijenjem, nego nemoći i slabošću, dovoljno ti je da postaviš usporedbu između lukavih lisica prigrupih riba, ili između nejake mladunčadi i grabljivih zvijeri, te između nepokretnog drveća i životinja.

Stoga je onaj ko napusti namaz radi brige o preživljavanju poput onog vojnika koji napušta svoju obuku i rov da bi prosio i skitao po čaršiji, dok postupak

onoga ko obavlja namaz, ujedno ne zaboravivši svoje sljedovanje opskrbe, te za njom traga u kuhinji Plemenitog Opskrbitelja, kako ne bi bio na teret drugima, pohvalan je čin, ustvari, to je ljudskost i otmjenost te, također, jedan vid ibadeta.

Osim toga, čovjekova narav i rafinirane sposobnosti koje je Allah pohranio u njega dokaz su da je on stvoren za ibadet. Jer, dok moćima koje su u njega ugrađene i aktivnostima koje obavlja za održanje svoga dunjalučkog života ne dopijeva niti do nivoa najobičnijeg vrapca, sa gledišta nauke i siromaštva potrebnih zbog duhovnog i ahiretskog života, suveren je i gospodin među stvorenjima, zahvaljujući svojoj spoznaji Allaha, ovisnosti o Njemu i robovanju Njemu.

Pa, o, moj nefsu, ako dunjalučki život postaviš za svoj krajnji domet i sve napore uložiš na tom putu, doći ćeš u poziciju najobičnijeg vrapca.

Međutim, ukoliko ahiretski život postaviš za svoj željeni cilj, uzevši ovaj dunjalučki život samo kao sredstvo i običnu njivu za postizanje toga te se založiš na pravi način., doći ćeš u položaj gospodina svega živog i cijenjenog roba kod svog Plemenitog Gospodara te biti počasni i ugledni musafir na dunjaluku.

Pred tobom su, dakle, dvije staze; izaberi koju želiš.

A od Milostivnog Gospodara zatraži uputu i uspjeh.

RIJEČ ŠESTA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ

U ime Allaha, Milostivnog, Samilosnog:

"Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove, u zamjenu za Džennet" (Et-Tevbe: 111)

Želiš li shvatiti kako je prodaja života i imovine Uzvišenom Allahu, robovanje Njemu i vojništvo na Njegovom putu, najunosnija i najčasnija trgovina, poslušaj, onda, sljedeću pripovijetku kao kratku ilustraciju.

Jednom je jedan vladar dvojici svojih podani-ka na čuvanje i u emanet povjerio po prostranu njivu, zajedno sa svom potrebnom mehanizacijom, alatom, oruđem, životinjama i ostalim. Desilo se da je tada bilo vrijeme

žestokog rata, i ništa nije bilo sigurno; sve je bilo izloženo promjeni ili propasti. Vladar je toj dvojici, iz svoje milosti i dobrote, poslao sebi bliskog čovjeka zajedno sa nalogom punim samilosti, da im saopći poruku:

"Prodajte mi to što sam vam povjerio u emanet, da ga sačuvam za vas, da ne ode u prah i pepeo u ovom pogubnom vremenu, a ja ću vam ga ponovo vratiti u još boljem stanju, čim rat prođe. Dobro ću vam platiti, isto kao da je taj emanet vaše vlasništvo. Te mašine i alati koje su u vašem posjedu bit će sada upotrijebljene na mome radilištu, u moje ime i s mojim jamstvom. Cijena će im porasti hiljadostruko, a uz to, sva će dobit također biti vraćena vama. Ja ću umjesto vas osigurati sve troškove i dažbine, jer ste vi slabi i siromašni te ne možete snositi troškove te mehanizacije. A vama ću povratiti sav prihod i urod, s tim da ću mašine držati kod vas da se koristite i u njima uživajte, sve dok ne dođe vrijeme da ih vratite.

Dakle, u pet stvari vam je sigurna dobit pot-puna.

Ukoliko, međutim, to ne prodate meni, sve što imate neminovno će nestati, jer i sami vidite da niko nije u stanju zadržati to što ima. Bit ćete uskraćeni za onu visoku cijenu, a skupocjeni i osjetljivi alati, precizne mjerne sprave i bogati rudnici bit će zapušteni i potpuno će izgubiti vri-jednost zbog njihovog neupotrebljavanja u naprednim radovima. Sami ćete snositi adminis-trativne troškove, a osim toga i posljedice pronevjere emaneta. Tih je pet gubitaka u samo jednom paketu.

Povrh svega toga, spomenuta kupoprodaja podrazumijeva i da će onaj ko proda biti slobodan i moj lični vojnik koji nastupa u moje ime, umjesto da postane obični zarobljenik i ratni plijen."

Dva su čovjeka pomno saslušala ove lijepe riječi i časni carski nalog. Umni i razboriti od njih dvojice reče:

"Saslušah i poslušah carski nalog, i slažem se da prodam i uz to, po hiljadu puta zahvaljujem ."

Drugi, opet, zabludjeli, uzoholjenog nefs, umislio je da njegov posjed nikad neće biti uništen, nesvjestan vremenskih prevrata i dunja-lučkih previranja, te reče:

"Nipošto!. Ko je taj vladar? Neću prodati svoje vlasništvo niti poremetiti svoje zadovoljstvo!"

Dani su prolazili. Prvi je čovjek došao na položaj da su mu svi pozavidjeli. Stekao je padišahovo zadovoljstvo i on ga je udostojio da živi u svom prelijepom dvoru i uživao u njego-voj naklonosti i dobročinstvu. A drugi je, opet, podnosio najteža iskušenja, da su ga zbog njegovog stanja sažalijevali svi ljudi, i još su govoriili: "On to zaslužuje!" Jer, on je sam taj koji je sebe uvalio u gorku patnju, kao posljedicu greške koje je počinio, tako da niti mu je potrajalo zadovoljstvo, a niti se održala imovina.

Pa, o, moj nefsu, koji si sklon strastima, progledaj kroz prizmu ove pripovijesti u lice očigledne istine. Onaj vladar je Vladar bespočetnost i vječnosti, On je tvoj **Gospodar i Stvoritelj**. Ona njiva, mehanizacija, alati i

sprave jesu tvoj posjed u toku dunjalučkog života, od tijela, duha i srca, i u njima sluh, vid, razum i imaginacija, dakle - sva osjetila, vanjs-ka i unutarinja. A onaj časni izaslanik je naš sejjid **Muhammed**, sallallahu 'alejhi ve selleme. Razgovijetni vladarski nalog jeste **Kur'an-ikerim**, koji ovu kupoprodaju i unosnu trgovinu oglašava u ajet-i kerimu:

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمْ مَجْزَاءً

Nemirno poprište i razorni rat lice je ovog dunjaluka, jer u njemu nema ni mira ni stabil-nosti, stalno se mijenja i kvari, što čovjeku uporno nameće pitanje: "Sve što imamo, ne ostaje u našim rukama, nego nestaje i iščezava. Zar ne postoji tome lijek? Zar ne postoji način da se ova prolaznost preobrati u vječnost?!"

I dok je čovjek uronio u to razmišljanje, začu-je nebeski odjek Kur'ana kako se razliježe hori-zontima, koji mu govori: "Da, postoji! Štaviše, to je jedan lahak i jednostavan izlaz u kojem postoji dobit u pet etapa."

Pitanje: A šta je to?

Odgovor: Prodaja emaneta njegovom stvarnom vlasniku, jer u toj je prodaji peterostru-ka dobit u jednoj transakciji.

Prva dobit: prolazna imovina dobija trajnost. Jer prolazni život koji se preda *Živome, Opsto-jnome i*

Vječnome, i utroši na Njegovom Putu, pretvara se u trajni i vječni život. Tada minute života, poput sjemenja i koštica naizgled iščeznu i propadnu, no u svijetu vječnog života procvje-taju blistavim cvjetovima blagostanja i urode sočnim plodovima, i u svijetu Berzaha daju svi-jetli i prijatni prizor.

Druga dobit: iznos cijene je Džennet.

Treća dobit: do hiljadu puta poraste vrijed-nost i poskupi cijena svakog organa i osjetila.

Tako, npr., razum je jedan organ i sredstvo: ako ga ne prodaš Allahu i ne upotrijebiš na Njegovom Putu, nego ga koristiš za podavanje strastima i nefsu, on se pretvori u zloćudan, neugodan i uznemiravajući organ, jer ti natovari patnje nesretne prošlosti i strepnju od užasne budućnosti i sroza se do niskosti štetnog i zloćudnog instrumenta. Zato se grješnik, da bi pobjegao od životne stvarnosti, baca u besposlicu ili alkoholizam da bi se izbavio od pritisaka i upozorenja svoga uma. Ukoliko se razum proda Allahu i upotrijebi na Njegovom Putu i Njega radi, postane magični ključ koji pootvara bezbroj trezora Božanske milosti i riznica gospodarske mudrosti u ovom svemiru. Time se razum uzdiže do nivoa gospodarskog vodiča koji svoga posjed-nika priprema za vječno blagostanje.

Ili, npr., oko je osjetilo, prozor kojim duh pos-matra ovaj svijet; ako ga ne upotrijebiš na Allahovom Putu nego ga koristiš za svoj nefis i strasti, ono se, nagledavši se

nekim kratkotrajnih i nestalnih prizora ljepote, unizi do pozicije niskog sluge i svodnika, što pobuđuje strasti i pohotnost nefs. Ali, ukoliko ga prodaš njegovom Stvoritelju Koji sve vidi i koristiš ga u okviru granica koje je On dozvolio, tada oko postane promatrač, čitalac ove knjige svemira i svjedok nadnaravnosti Gospodarevog stvaranja u svemu postojećem, te kao da je ono jedna pčelica među cvijećem Božanske milosti u zemaljskom vrtu.

Ili, npr., ako čulo okusa, smješteno u tvome jeziku, ne prodaš njegovome Mudrom Tvorcu, nego ga koristiš samo za želudac i nefis, ono pada do dna na nivo vratara i konjušara na vrati-ma želudačne konjušarnice i fabrike, i njegova vrijednost opada. Ako ga prodaš Plemenitom Opskrbitelju, položaj mu porasta do stepena vrsnog nadzornika trezora Božanske milosti; i zahvalnog kontrolora kuhinje Vječne moći.

Pa, o, razumu, pazi: gdje je jedan zloćudni instrument u odnosu na ključ svemirske riznice?

I, o, oko, dobro progledaj: gdje je poniženo i sramno svodnik, a gdje onaj učeni posmatrač Božanske biblioteke?

I, o, jeziku, dobro kušaj i reci: gdje je jedan konjušar i portir zanatske radnje u odnosu na nadzornika riznice Božanske milosti?

Ako i ostale organe i osjetila vagaš po istom obrascu, ti ćeš shvatiti kako vjernik uistinu stiče odlike

koje su dostojne Dženneta, kao što i nevjernik stiće svojstvo prikladnu za Džehennem. Ova pravedna nagrada, odnosno kazna, dodije-ljena je samo zato što vjernik svojim imanom koristi emanet svoga Stvoritelja, Slavljén je On, u Njegovo ime i u domenu onoga što Njemu udovoljava, dok nevjernik pronevjerava emanet i koristi ga da ugodi svojoj strasti i duši što nagoni na zlo.

Četvrta dobit: Čovjek je slab, a njegove teškoće i nedaće su mnogobrojne; i siromašan je, a njegove potrebe su u stalnom porastu; i nemoćan je, a životne mu obaveze preteške. Pa ako se čovjek ne pouzda i ne osloni na Visokog i Moćnog i ako Njemu ne prepusti komandu i uz Njega se ne smiri, u svojoj će duši podnositi trajnu bol i daviti se u patnji i uzaludnim muka-ma. Postat će ili pijanica ili svirep čovjek.

Peta dobit: Jedinstveni je stav svih stručnjaka i ljudi od vizije i duhovnih iskustava, da se ibade-ti, zikrovi i učenje tesbiha, koje vrše čovjekovi organi postupajući po onome čime je Allah, Slavljén je On, zadovoljan, pretvaraju u ugodne i ukusne dženetske plodove, kojima ćeš biti poslužen u vrijeme kad ti oni budu najpotrebniji.

U ovoj je trgovini, dakle, velika dobit u pet mahova, pa ako je ne poduzmeš, bit ćeš osiro-mašen za sve te dobiti, a uz to i doživjeti pet sljedećih gubitaka.

Prvi gubitak: Imovina i potomstvo koje voliš, naslade nefsa u koje si zaljubljen i sav život i mladost

kojima se diviš, propast će i definitivno nestati, a iza sebe tebi na vrat ostavi-ti svoje grijehе i patnje.

Drugi gubitak: Bit ćeš kažnjen zbog prone-vjere emaneta budući da si korištenjem naj-dragocjenijih sredstava i organa u najsramnije svrhe sam sebi počinio nasilje.

Treći gubitak: Potvorio si i kiivotvorio Božansku mudrost time što si sveo sve uzvišene ljudske instrumente i sposobnosti na najniži nivo životinje, pa i niže od toga.

Cetvrti gubitak: Uvijek ćeš stradati i trpjeti i stalno ćeš stenjati pod udarcima rastanka, nes-tankа, natovarivši na svoja iznurena pleća teško breme iako si nejak i siromašan.

Peti gubitak: Divne darove Milostivnog -kao što su razum, srce, oko i slično tome - dobio si zato da bi priskrbio ono što ti je potrebno za vječno blagostanje te postavio temelje tome vječnom životu, preobratiti i izopačiti ih u uvredljive i ružne oblike koji ti otvaraju vrata Džehennema!

A sad, pogledajmo samu kupoprodaju! Da li je ona zbilja toliko mukotrпna pa je mnogi izbje-gavaju?

Nikako, i, ponovo, nikako! U njoj uopće nema ni zamora ni tereta. Jer, oblast dozvoljenog je široka i prostrana, dovoljna za uživanje, opuštenost, sreću i veselje. Nema razloga upuš-tati se u nedozvoljeno. Pa i ono što nam je Allah stavio u obavezu, lahko je i

neznatno. Služiti Allahu i biti njegov vojnik samo po sebi je jedna velika i neopisiva čast.

Ono što moraš jeste da budeš takav odlučan vojnik, da započinješ u ime Allaha, radiš u ime Allaha, uzimaš i daješ u Njegovo ime i na Nje-govom Putu, krećeš se i smiruješ unutar granica dozvoljenoga. Ako i pogriješiš, otvorena su ti vrata traženja oprost, pa Mu se skrušeno obrati i reci:

Moj Allahu, oprosti nam naše grijeh, primi nas među Svoje robove, učini nas povjerljivim u svemu što si nam dao na povjerenje, sve do dana našega susreta s Tobom, amin...

RIJEČ SEDMA

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ

Vjerujem u Allaha i u Sudnji dan.

Ako si voljan razumjeti kako to da su vjerovanje u Allaha i u Sudnji dan dva naj-dragocjenija ključa koji ljudskom duhu razr-ješavaju nedokučivu tajnu i enigmu svemira te pred njim otvaraju vrata sreće i ugone. i kako to da su strpljivo čovjekovo oslanjanje na svoga Stvoritelja i zahvalno očekivanje od svoga Skrbitelja dva najkorisnija i najblagotvornija lijeka. i to da su slušanje učenja Kur'an-i kerima, slijedenje njegovih propisa, obavljanje napiaza i odbacivanje teških grijeha najvrjednije namir-nice za Ahiret i najblistavija svjetlost u kaburu te najlakša propusnica na putovanju u vječnost; ako si, dakle, voljan razumjeti sve te stvari, poslušaj sljedeću pripovijetku kao kratku ilus-traciju!

U ratu je jedan vojnik zapao u kritičnu i bezi-zlaznu situaciju i zabrinjavajući položaj. Zado-bivši dvije

strahovite rane s lijeve i s desne strane, bio je nadohvat grabežljivog lava koji samo što s leđa ne skoči na njega. Ispred njega su, opet, vješala na kojima su likvidirani svi oni koje on voli i koji su mu dragi, a ona očekuju i njega, dok je, povrh svega, pred njim dug i mukotrpan put u progonstvo, i pored njegovog očajnog i bolnog položaja! I dok je taj jadnik u beznađu bio udubljen u razmišljanje o svome groznom stanju, pojavi se jedan odličnik poput Hidra, a.s., s licem koje se presijavalo od nura i pokazujući udesno, obrati mu se:

"Ne gubi nadu i ne očajavaj! Poučit ću te dvama zapisima; ako ih pravilno primijeniš, onaj će se lav pretvoriti u pitomog konja poslušnog tebi, a vješala će se preobraziti u udobnu i finu ljuljačku za odmor i uživanje. Dat ću ti i dva lije-ka; ako ih pravilno koristiš, tvoje gnojne rane će se razviti u dva mirisna cvijeta, u ruže Muhammedove, sallallahu 'alejhi ve sellem. Obezbijedit ću ti i kartu za putovanje, kojom raz-daljinu jedne godine putovanja možeš prevaliti za jedan dan, kao na krilima! Ako ne vjeruješ u ovo što ti govorim, isprobaj jedanput i uvjeri se u njegovu istinitost i vjerodostojnost." Vojnik iskuša nešto od toga i vidje da je to tačno i istinito.

Zaista i ja, siroti Said, vjerujem mu, jer sam to donekle iskusio i vidio da je to stvarno i sušta istina.

Vojnik zatim najednom ugleda jednog neoz-biljnog i prepredenog čovjeka - kao da je sami šejtan - kako mu prilazi s lijeve strane noseći kitnjavi dekor, privlačne slike i

primamljiva opojna sredstva te, zaustavivši se kod njega, pozva ga:

"Hodi meni, prijatelju, da se zajedno zabavi-mo, da uživamo u slikama ovih ljepotica, da se raspoložimo i naslušamo raznih pjesama i muzike i nasladimo ovim ukusnim jelima.. Ha, kakvo je to mrmljanje koje ponavljaš?!"

"To je zapis i tajna!"

"Ostavi se te nerazumljive stvari, nemoj nam kvariti užitak i ugodnost! Ha, a šta ti je to u ruci?"

"Lijek".

"Baci to, ti si zdrav i čio, nije ti ništa! Ovo nam je vrijeme raspoložnosti, ugodnosti i uži-vanja. A kakva ti je to karta s pet oznaka?"

"To je karta za putovanje i službeni nalog za obavljanje dužnosti!"

"Pocijepaj je, ne treba nam putovanje u ovo rascvalo proljeće!"

Tako je nastojao svakom podlošću i trikovima ubijediti vojnika te se jadrnik već počeo pomalo priklanjeti njegovom govoru.

Tačno, čovjek je podložan prijevari. I ja sam jednom bio prevaren od strane ovakvog podlaca.

Iznenada se s njegove desne strane razliježe glas poput grmljavine, s upozorenjem:

"Nemoj da bi se prevario, i reci tome pok-varenom prevarantu:

Ako možeš ubiti onog lava iza mene, ukloniti vješala ispred mene, iscijeliti moje dvije teške rane s desne i lijeve strane te opozvati moje dugačko i zamorno putovanje..., dakle, ako imaš načina i puta da učiniš sve to, hajde, onda, pokaži mi! Pokaži šta možeš, da te vidimo, a nakon toga me možeš pozivati na zabave i veselje. U protivnom, umukni, ti, bezumniče, neka govori ovaj uzvišeni čovjek - što liči na Hidra - i kaže šta želi."

O, nefsu moj, koji oplakuješ ono čemu si se smijao u vrijeme svoje mladosti, onaj jadni i zaglibjeli vojnik si ti, to je čovjek; onaj lav je smrtni čas; ona vješala su smrt, odlazak i ras-tanak koje će iskusiti svako. Danonoćno, jedan za drugim, od nas se opraštaju i nestaju naši voljeni. Od dvije duboke rane, prva je neugodna nemoć čovjekova, koja nema granica, a druga bolno ljudsko siromaštvo koje nema kraja. Što se tiče progonstva i dugačkog putovanja, to je dugotrajno putovanje ispita i provjere ovog čovjeka, koje kreće iz svijeta duhovnosti, prolazi kroz matericu majke, dječastvo, zatim kroz starost, dunjaluk, pa grob i Berzah, te proživlje-nje i Sirat-ćupriju, a dva zapisa su vjerovanje u Allaha i u Sudnji dan.

Tačno, djelovanjem ovog zapisa smrt se od lava pretvara u poslušnog konja i poprima oblik buraka koji

vjernika izvodi iz dunjalučkog zatvora u džennetsku bašču, upred Milostivnog. Stoga su savršeni ljudi, osvjedočivši se u stvarnost, voljeli smrt i priželjkivali je prije njenog dolaska. Osim toga, vremenski tok i nje-gov nailazak na svaku stvar te utjecaj prolaska, rastanka, smrti i izdisaja na nju, ovim imanskim zapisom poprima blistav oblik jer čovjeku, kroz obnavljanje svega, daju poticaj na zbiljsko viđenje, i čak su polazište dubokog razmišljanja o svakovrsnim vidovima i raznolikim vrstama nadnaravnog stvaranja Uzvišenog Stvoritelja i zadivljujućim djelima Njegove Moći te ukazi-vanja Njegove, Slavljem je On, milosti i njezinog sagledavanja sa savršenim uživanjem i ushiće-njem; jednako kao što i izmjena i obnavljanje ogledala što pokazuje sunčev spektar i smjena kadrova na kinematografskom platnu obiluje kako individualnom ljepotom i divotom, tako i sačinjavanjem i nastankom privlačnih scena.

A što se tiče ona dva lijeka, prvi od njih je pouzdavanje u Allaha i odlika strpljivosti, dakle, oslanjanje na moć Plemenitog Stvoritelja, i povjerenje u Njegovu mudrost. Da li je to zbilja tako? Jeste! Zbilja, radi čega bi očajavao i uzne-miravao neko ko se s ličnom kartom "nemoći" oslanja na Apsolutnog Vladara svemira, u čijim je rukama komanda

كُنْ فَيَكُونُ

" *Budi, i ono bude*"? Naprotiv, on je čvrst i pred najžešćim poteškoćama, pouzdan u Allaha,

svoga Gospodara, mirne duše, rasterećenog srca, i on ponavlja:

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

"Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti".

Tačno, onaj ko je spoznao Allaha osjeća slast u svojoj nemoći i strahovanju od Allaha, zbilja u strahu ima zadovoljstva! Pa i ako bismo dojenče od jedne godine, pod pretpostavkom da posjedu-je razbor i moć govora, upitali: "Koje je za tebe najugodnije i najslade stanje?" vjerovatno bi nje-gov odgovor bio: "To je kad shvatim svoj strah, pa se od majčinog blagog udarca upozorenja sklonim i privijem ponovo u majčino krilo." A milost i nježnost svih majki je tek jedan odsjaj jednog od odraza neizmjerne Božanske milosti.

Stoga su oni čiji je iman usavršen pronašli slast nad svim drugim slastima u nemoći i staho-vanju od Allaha, tako da su se potpuno odrekli posjedovanja bilo kakve snage i moći i svojom nemoći prionuli uz Njega i samo kod Njega zatražili utočište prinoseći tu nemoć i strah kao svoje posrednike i zagovornike kod Uzvišenog Tvorca.

Drugi je lijek dova, traženje, i osjećaj zado-voljstva u svemu što Allah da te zahvala na tome i pouzdanje u milost Milostivnog Opskrbitelja. Da li je to zbilja tako? Jeste! Zbilja, nekome ko je musafir Onoga Koji je lice Zemlje prostro kao jednu sofru krcatu blagodatima, a

proljeće uredio poput buketa cvijeća te ga postavio pored te domaćinske sofre, i čak ga rasporedio po njoj; nekome, dakle, ko je musafir kod ovog Dobrog i Plemenitoga, kako može siromaštvo pričiniti patnju i teškoću? Naprotiv, on svoje siromaštvo i neimaštinu prihvaća kao jedan vid apetita prema blagodatima te nastoji pojačati tu neimaštinu kao neko ko nastoji pojačati apetit. U tome počiva razlog što su se savršeni ljudi hvalisali i ponosili svojim siromaštvom. Nemoj nipošto pogrešno shvatiti to što nazivamo siromaštvom; ono je poticanje ljudskog osjećaja potrebe za Allahom, Slavljem je On, i taj osjećaj siromaštva isključivo je pred Njim i traženje samo od Njega; a nije mu smisao pokazivanje neimaštine ljudima te podilaženje njima i molećivo i moljakaovo prošenje od njih.

Što se tiče onog dokumenta, odnosno službenog naloga ili karte, to je obavljanje farzo-va, prije svega pet namaza, kao i izbjegavanje teških grijeha. Da li je to zbilja tako? Jeste! Zbilja, svi stručnjaci i ljudi od očevida, i svi oni koji posjeduju duhovna iskustva i otkrovenja, od istančanih učenjaka do dobrih evlija, složni su da potreptine i zalihe na putu neprolaznosti i vječnosti, i svjetlo na tom dugotrajnom i tam-nom putovanju, i njegov burak, može se postići jedino poštivanjem zapovijedi iz Kur'an-i kerima i udaljavanje od onoga što je zabranjeno. U protivnom, ni znanje ni filozofija ni vještina niti mudrost na tom putu nemaju nikakve vrijednos-ti; njihovo je svjetlo samo do vrata groba.

Pa, o, moj lijeni nefsu, ako si razborit i ako ti se pamet nije iskvarila, shvatit ćeš koliko je lahko, ugodno i jednostavno obavljanje pet dnevnih namaza i izbjegavanje sedam teških grijeha, i koliko su ogromne i važne koristi i plodovi od toga! Nego, reci onome ko te navodi na grijeseenje, besposlicu i maloumlje, i onom poganom i podlom šejtanu:

Ako imaš oružje da ubiješ smrt i da odstraniš prolaznost s dunjaluka, i ako imaš lijek da otk-loniš nemoć i siromaštvo od čovječanstva te načina da zauvijek zatvoriš vrata groba, samo reci pa ću te poslušati i pokoriti ti se! U pro-tivnom, zanijemi. Kur'an-i kerim iščitava ajete čitavog postojanja u ovoj monumentalnoj džamiji svemira. Poslušajmo, dakle, njega, prosvijetlimo se njegovim nurom, postupimo po njegovoj časnoj uputi tako da nam jezik bude natopljen njegovim zikrom i učenjm.

Tačno! Sav govor je njegov govor. On je isti-na, dolazi od Hakka, govori samo istinu, pokazuje istinu i širi svijetlo znamenje mudrosti.

اللَّهُمَّ نَزِّقْ قُلُوبَنَا بِنُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ اللَّهُمَّ اغْنِنَا بِالْإِنْفِقَارِ إِلَيْكَ وَلَا تَفْقُرْنَا
 بِالْإِسْتِعْنَاءِ عَنْكَ تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مِنْ حَوْلِنَا وَقُوَّتِنَا وَالنَّجْجْنَا إِلَى حَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ
 فَاجْعَلْنَا مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ وَلَا تَكِلْنَا إِلَى أَنْفُسِنَا وَاحْفَظْنَا بِحِفْظِكَ
 مَا رَزَقْتَنَا وَأَرْحَمْنَا وَأَرْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ
 وَرَبِّتِكَ وَصَفِيَّتِكَ وَخَلِيلِكَ وَجَمَالِ مُلْكِكَ وَمَبْلِكِ صُنْعِكَ وَعَيْنِ عِيَانِكَ
 وَشَمْسِ هِدَايَتِكَ وَلِسَانِ مَجْدِكَ وَمِثَالِ رَحْمَتِكَ وَنُورِ خَلْقِكَ وَشَرَفِ مَوْجُودَاتِكَ
 وَسِرَاجِ وَخَدَاتِكَ فِي كَثْرَةِ مَخْلُوقَاتِكَ وَكَاشِفِ طَلِيمِ كَائِنَاتِكَ وَدَلَالِ سُلْطَنَةِ
 رُبُوبِيَّتِكَ وَمُبْلَغِ مَرْضِيَّاتِكَ وَمُعَرِّفِ كُنُوزِ أَسْمَائِكَ وَمَعْلِمِ عِبَادِكَ وَرَجُحْمَانِ
 أَيَاتِكَ وَمِرَاةِ جَمَالِ رُبُوبِيَّتِكَ وَمَدَارِ شُهُودِكَ وَإِشْهَادِكَ وَحَبِيبِكَ وَرَسُولِكَ
 الَّذِي أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ وَعَلَى إِلَهٍ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَعَلَى إِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ
 وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى مُلْكِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَعَلَى عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ آمِينَ

Moj Allahu, prosvijetli naša srca nurom imana i Kur'ana. Moj Allahu, obogati nas ovisnošću o Tebi, a nemoj nas osiromašiti osjećajem neovis-nosti o Tebi; odvoji nas od naše snage i moći, i skloni nas pod okrilje Tvoje snage i moći; učini da se oslanjamo na Tebe, a ne prepusti nas nama samima; sačuvaj nas pod Svojom zaštitom, smiluj se nama i smiluj se mu'minima i mu'minkama.

I Tvoj salavat-i selam neka je na našega sejjida Muhammeda, Tvoga roba, vjerovjesnika, odabranika, miljenika, ljepotu Tvoga carstva, vladara Tvoje tvorevine, oko Tvoje brižljivosti, sunce Tvoje upute, jezik Tvoje ljubavi, uzor Tvoje milosti, svjetlo Tvoga stvaranja, plemstvo Tvojih bića, svjetiljku Tvoje jednoće u mnoštvu Tvojih stvorenja, otkrovitelja zapisa Tvoga svemira, vodiča domena Tvoga gospodarenja, dostavitelja znanja o onome što Tebi ugađa, prezentatora riznica Tvojih imena, učitelja Tvojih robova, tumača Tvojih ajeta, ogledalo ljepote Tvoga gospodarenja, stjecište Tvoga prisustva i osvjedočenja, Tvoga miljenika i poslanika koga si poslao kao milost svim svjetovima; i na njegovu porodicu i ashabe sve skupa, i na njegovu braću vjerovjesnike i poslanike, i na bliske meleke, i na Tvoje dobre robove, amin.

RIJEČ OSMA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ﴿۲۵۵﴾ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

U ime Allaha, Milostivnog, Samilosnog:

"Allah je-nema drugog Boga, samo On pos-toji"(El-Bekara:255)

"Allahu je prava vjera jedino - islam" (Ali Imran: 19).

Poželiš li shvatiti šta je dunjaluk i kakva je uloga ljudskog duha u njemu te koja je vrijed-nost'vjere u čovjeka i kako to da, kad ne bi bilo istinske vjere, dunjaluk bi se izopačio u jezovitu tamnicu, kao i da je bezbožna osoba najnesretni-je stvorenje, i da ono što razrješava zapis svijeta i njegovu zapanjujuću zagonetku i izbavlja čovječiji duh iz tmine jeste:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَا اللَّهُ

O, Allahu;, La ilahe illallah. Dakle, poželiš li shvatiti sve to, poslušaj onda sljedeću pripovi-jetku kao kratku ilustraciju, i razmisli o njoj.

Dva su brata u nekom ranijem vremenu skupa krenuli na dugačko putovanje i zajedno su putovali sve dok nisu stigli na mjesto gdje se put dijelio u dva smjera. Na toj razdvojnici puteva ugledaše ozbiljnog čovjeka i upitaše ga: "Koji je od dva puta pravi?"

On im odgovori: "Na stazi udesno obavezno je pridržavanje zakona i poretka. No, u sklopu tog zaduženja nalazi se sigurnost i blagostanje. A na stazi ulijevo postoji sloboda i neobuzdavanje, samo što u sklopu te slobode počiva opasnost i nesreća. Na vama, je, dakle, da se odlučite kojom od njih ćete ići."

Saslušavši ove riječi, jedan brat, koji je posjedovao ugodnu narav, uputi se desnom stazom, rekavši:

تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ

"**Oslanjam se na Allaha**", te krenu zadovoljno u dobrom raspoloženju pridržavajući se sistema i poretka. Drugi, zabludjeli brat odabrao je lijevu stazu, iz puste želje za slobodom koja se na njoj nalazi.

Sad, slijedimo u mislima ovog čovjeka što se kretao naizgled laskim i jednostavnim, a u biti tegobnim i mukotrpnim putem. Čim je prošao duboke nizine i strme i krševite uzvisine, našao se usred prazne divljine i jezovite pustare; začuo je strahovit glas i ugledao kako se jedan razjareni lav ustremio iz šikare u njegovom pravcu. On potrča da utekne od njega; tresući se uplašen i uspaničen,

te naiđe na napušteni bunar dubine šezdeset metara, i iz straha baci se u njega. U padu, na otprilike pola bunara, ruka mu dohvati neko stablo, i on se zadrži za njega. To je stablo imalo dvije žile koje su izbijale iz zidine bunara, a nad njih se nadnijela dva pacova, bijeli i crni. Oni su oštrim zubima glodali te žile. Pogledavši naviše, vidio je lava kako, poput stražara, stoji navrh otvora bunara; pogledavši naniže, vidio je ogromnu aždahu koja je podigla glavu u nasto- janju da mu dohvati noge koje su visile u zraku na oko trideset metara od nje, a čeljusti joj široke koliko i otvor bunara. Olcolo vidje bezbroj štetnih insekata koji ujedaju. Pogledavši, opet, navrh stabla, vidje da je to smokvino stablo, samo što na neobjašnjiv način urađa raznolikim vrstama voćaka, od oraha do nara.

Ovaj čovjek nije mogao - zbog lošeg poiman-ja i prigluposti - shvatiti da sve to nije nešto uobičajeno, niti sve te stvari mogu doći slučajno i nenamjemo. Nije shvaćao ni da u svim tim čudnim stanjima postoje neobične tajne i da iza svega toga ima neko ko upravlja i pokreće stvari.

I dok mu se tako srce rasplakivalo, duh zapomagao i mozak bio u bunilu, njegova duša što nagoni na zlo poče proždirati voćke sa tog stabla ne obazirući se na okolnosti, kao da se nalazi u kakvoj bašči i začepivši uši pred zapomaganjem srca i duha, sama sebe zavaravajući. Međutim, neke od tih voćaka bile su otrovne i štetne.

I tako vidimo da se prema ovom nesretniku ophodilo i postupilo po smislu u hadis-i kudsijji:

أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عِبْدِي بِي

"Ja sam onako kako me smatra Moj rob," tj. Ja postupam prema Svome robu onako kako on zna za mene. Eto, ovaj zlosretni čovjek je sve ovo doživio, dakle, prema njemu se postupalo, i također će se i ubuduće tako postupati, za sve što je smatrao spontanim, nenamjernim i nesvrhovitim kao da je to sušta istina, a sve zbog njegovog lošeg mišljenja i bezumnosti. Tako je dospio da se prevrće u mucu kažnjavanja, da ne može ni umrijeti ni izbaviti se, a niti može časno živjeti.

Mi ćemo ostaviti tog zlosretnika da se uvija u svojoj kazni i vratiti se da saznamo u kakvom se stanju našao drugi brat.

Ovaj blagoslovljeni čovjek ispravnog razuma i dalje prevaljuje put bez podnošenja tegoba kao njegov brat, jer on razmišlja isključivo o lijepim stvarima - budući da posjeduje ljepotu odgoja i naravi - i u razmatranje uzima samo ono što je lijepo i fino. Sam sebe rasonodi i raspoloži i nije nailazio na poteškoće niti nevolje kao njegov brat. To zbog toga što on poznaje poredak i postupa po zahtjevima odanosti i dosljednosti. Tako uviđa da su mu stvari olakšane te prohodi lagodno, slobodno i otvoreno, zaklonjen sigurnošću i stabilnošću. Tako je prolazio dok nije naišao na vrt i u njemu ljepo cvijeće i fino voće, ali' i natruhle i štetne stvari, zaostale zbog zanemarivanja čistoće. I njegov je brat bio zašao u

jedan takav vrt, samo što se on pozabavio prizorima crkotina i zagledao u njih, što mu je izazvalo mučninu i vrtoglavicu, te je taj vrt napustio a da se nije dovoljno odmorio, što mu je bilo potrebno za nastavak putovanja. Dok ovaj brat, postupajući po pravilu "**Prihvati ono što je čisto, mani se onoga što je zamučeno**" nije obraćao pažnju na crkotine niti se uopće na njih obazirao, nego je izvukao korist iz onoga što je dobro i lijepo. Potpuno se u njemu okrijepivši i odmorivši, nastavio je svojim putem.

I on je tako putujući - poput brata - ušao u ogromnu pustaru i nepreglednu divljinu. Najednom je tu začuo glas lava koji je nasrtao na njega. Pobojavao se, samo ne na način kako se prestrašio njegov brat. Jer je razmišljao pozitivno i lijepom mišlju, govoreći: "Mora da u ovoj pustinji postoji vladar, pa je onda ovaj lav vjerovatno vjerni sluga pod njegovom ovlasti." U tome je našao smirenje, ali se i on, ipak, dao u bijeg dok nije stigao do napuštenog bunara dubine šezdeset metara, te se bacio u njega, i - poput brata - oko polovine bunara prihvatio se za stablo. Ostao je tako viseći o njemu te ugleda dvije životinje kako malo pomalo nagrizaju dvije žile tog stabla. Pogledavši naviše, opazi lava, a pogledavši naniže, vidje ogromnu aždahu. Kao i njegov brat, vidje da se nalazi u čudnoj i neobičnoj situaciji. I on se također zaprepastio, samo je njegovo zaprepašćenje hiljadu puta drugačije od onoga kod brata mu, njegova lijepa narav mu pomože da pozitivno razmišlja i zauzme lijep stav, koji mu ukazuje samo lijepu stranu svega toga. Zbog toga je

ovako razmislio: "Ove čudne stvari su međusobno povezane, i čini se kao da se sve dešava jednom istom naredbom, pa ako je tako, nezaobilazno je, onda, da u tim začuđujućim djelima postoji jedna skrivena tajna i jedan neotvoreni zapis.

Tačno! Sve to potječe od zapovijedi skrivenog Vladara. Ja, dakle, nisam sam, nego me taj ne-vidljivi Vladar nadzire i iskušava te me zbog neke željene svrhe dovodi na neko mjesto i poziva tamo." Iz ovog, dakle, finog razmišljanja i slatke bojznosti kod njega je potekla znatiželja koja je pobudila pitanje: "Ko li je, onda, taj što me isprobava i želi da mi se predstavi? Ko je taj što me vodi ovim čudesnim putem do namjera-vanog cilja?" Zatim je iz želje ponikla ljubav prema vlasniku tog zapisa, a iz ljubavi stasala volja za razrješenjem tog zapisa; dok iz te volje izbi volja za zauzimanjem lijepog stava, odobranog od starne vlasnika zapisa, u skladu s onim što on voli i čini ga zadovoljnim.

Zatim pogleda navrh stabla i vidje da je to smokvino stablo, samo što je na završecima nje-govih ogranaka bilo na hiljade vrsta plodova i voća, i tu ga napusti strah i potpuno iščeznu. Naime, definitivno je znao da je to smokvino stablo, ustvari, indeks, sadržaj i izlog, budući da je nevidljivi Vladar na njega na tajnovit način okačio uzorke iz svojih vrtova i bašči i ukrasio ga njima, kao ukaz na hranu i poslastice koje je priredio za svoje goste. U protivnom, to jedno stablo ne bi urodilo plodovima hiljada vrsta drveća. Potom poče činiti dovu i

pokornost, i nas-tavi tražiti pomoć skrušeno, sve dok mu ne stiže, nadahnućem, šifra zapisa, pa glasno izgovori:

"O, vladaru ove zemlje! U tvojim sam ruka-ma! Tebi se sklanjam i pokoravam se; Tvoj sam pokorni sluga, želim Tvoje zadovoljstvo, Tebe tražim i za Tobom tragam."

Na ovu dovu, zidina bunara se odjednom rastvori, i vrata se otvoriše prema krasnoj, čistoj i lijepoj bašči. Izgleda da su se čeljusti one ažda-he pretvorile u ta vrata, a i zmija i lav postadoše u liku i obličju sluga. Oni ga pozvaše u bašču, čak se pred njim lav pripitomio i navukao oblič-je pitomog konja.

Pa, o, moj lijeni nefsu, o, zamišljeni prijatelju, hajde da usporedimo stanje ova dva brata, da bismo saznali kako to da dobrota donosi dobrotu, a zloća navlači zloću.

Nesretni je putnik s lijeve strane u svakom trenutku izložen da dopadne u čeljusti aždahe, i on se trese od straha i grozote, dok ovaj sretnik prima poziv u jedan uređen, divan i plodovima obrastao vrt. Srce nesretnika se kida od velike uplašenosti i bolnog straha, dok sretnik doži-vljava čudesne stvari i promatra ih sa ugodnom čežnjom, slatkom neizvjesnošću i dražesnom spoznajom. Jadni nesretnik, za kaznu, pati od potištenosti, očaja i usamljenosi, dok se sretnik naslađuje u prijaznosti i gordo kreće s optimiz-mom i željnošću. Zatim, dok onaj baksuz sebe smatra osuđenikom - poput zatvorenika - pod navalom divljih zvijeri, ovaj zadovoljni sretnik uživa u

slasti uvaženoga gosta. Kako ne kad je on gost plemenitog domaćina, zbližio se i spri-jateljio s njegovim čudesnim slugama?! Zatim, onaj gubitnik pospješuje svoju kaznu kušanjem naizgled ukusnih i čistih, a, ustvari, otrovnih jela, jer su ti plodovi obični izlošci koje je dozvoljeno samo okusiti, da bi on zatim tragao za njihovim stvarnim originalima te da bi im bio stvarni mušterija; jer, u protivnom, nije dozvoljeno proždrljivo najedanje njima poput stoke. S druge strane, kreposni sretnik, shvaća-jući prirodu stvari, samo ih kuša, odlažući njihovo jedenje naslađujući se iščekivanjem. Također, onaj nesretnik je počinio nasilje sam sebi navukavši na sebe mračno stanje i turobne umišljaje te, kao da izgara u vatri, u odsustvu uviđanja blistavih i kao dan jasnih činjenica i predivnih i prelijepih situacija, tako da niti zaslužuje sažaljenje, niti se ima pravo žaliti na bilo koga. Njegov je primjer poput čovjeka koji među svojim voljenima, usred ljeta, u divnoj i rascvjetaloj bašči, usred prijatne gozbe i razo-node, zbog odsustva smirenosti, ode ispijati vrčeve alkohola - ili sramotnih djela - te se opije do besvijesti i počne urlati i zavijati, pa onda plakati misleći da se nalazi usred ledene zime i umišljajući da je gladan i go usred čopora krvoločnih zvijeri. Kako god takav čovjek nije dostojan sažaljenja i samilosti, jer je sam sebi počinio nasilje umislivši da su njegovi prijatelji zvijeri te ih tako ponizivši, tako je isto i sa onim zloslutnikom.

Međutim, ovaj sretnik uviđa stvarnost, a stvarnost je u suštini dobro; i dosegnuvši ljepotu stvarnosti, on

poštuje savršenost vlasnika stvarnosti i veliča ga te zaslužuje njegovu milost.

Tako onda shvatiš jednu od tajni ajeta: "**Lijepo što ti se dogodi-od Allaha je; a ružno što ti se dogodi-od tebe je samoga**" (En-Nisa': 79).

Odvagaš li i druge razlike, shvatit ćeš da je nagoniska duša prvome bratu priredila svojevrsan džehennem, dok je drugi zaslužio - lijepom namjerom, pozitivnim shvatanjem, ugodnom naravi i dobrom mišlju - opći izljev blagodati, sreće i dobrote.

Pa, o, moj nefsu, o, ti, čovječe koji sa mnom slušaš ovu pripovijest, ne želiš li biti poput onog zlosretnog brata, nego priželjkuješ biti poput ovog sretnoga, **poslušaj onda Kur'an-i kerim, pokori se nje-govoj naredbi, pridržavaj ga se i postupaj po njegovim propisima!**

Ukoliko si iz ove slikovite priče postao svjes-tan nekih činjenica, možeš ih onda primijeniti i na sve vjerske, ovosvjetske, ljudske i imanske istine. Iznijet ću ti glavno, a detalje iz toga izvu-ci sam!

Dakle, od dva brata, jedan je duh vjernika i srce dobroga, dok je drugi duh nevjernika i srce zlotvora. Od dvije staze, desna je put Kur'ana i put imana, dok je lijeva put neposluha i nevjerništva. Ona bašča na putu je prolazni društveni život čovječanske zajednice i ljudske civilizacije, u kojoj se i dobro i zlo, i ugodno i natruhlo, i

čisto i pogano nalaze jedno uz drugo. Pametan je onaj ko postupa po pravilu:

خُذْ مَا صَفَادِعْ مَا كَدَرٌ

"**Drži se bistroga, a ostavi se muljevitog**", te putuje sa sigurnošću u srcu i mirne savjesti.

Gore spomenuta pustinja je ovaj svijet i ova zemlja; lav je čas izdisaja i smrt; dok je bunar ljudsko tijelo i vrijeme trajanja života, a dubina od šezdeset metara ukazuje na uobičajenu duljinu života, koja u prosjeku iznosi šezdeset godina. Stablo je tok življenja i sve što je potrebno za održanje tjelesnog života. Dva štakora, crni i bijeli, su noć i dan, a zmijurina predstav-lja grotlo groba otvorenog prema Berzahu i kori-dor prema Ahiretu, samo što to grotlo za mu'mi-na predstavlja vrata za izlazak iz zatvora u bašču. Napasni insekti su dunjalučke poteškoće, samo što su oni za mu'mina poput slatkih Božan-skih upozorenja i milostivnih poticaja, kako ne bi utonuo u pospanost nemara. A plodovi tog stabla su dunjalučke blagodati koje je načinio Plemeniti Gospodar, da posluže kao katalog i **najava** ahiretskih blagodati, zbog sličnosti s njima. Njih je, naime, Mudri Izumitelj stvorio u obliku uzoraka da sluge dozove do džennetskih plodova. Pored toga, urađanje tog jednog stabla raznolikim i raznovrsnim plodovima ukazuje na Allahovu moć, pečate Božijeg gospodarenja i monogram Božanske suverenosti. Jer,

"stvara-nje svega iz jednoga", dakle, tvorba svega bilja i njihovih plodove iz jednog tla, stvaranje svih životinja iz vode i izumijevanje svih životinjskih organizama iz proste hranljive materije, kao i "tvorba jedne stvari iz svega", poput formira-nja specifičnog tkiva i proste kože živih bića iz raznovrsnih hranljivih sastojaka, lični je znak Jedne i Vječne Biti, i osobni pečat Bespočetnog i Neprolaznog Suverena, te monogram koji ni u kom slučaju nije moguće krivotvoriti.

Tačno, stvaranje jednoga iz svega i stvaranje svega iz jednoga karakteristika je svojstvena samo Stvoritelju svega i oznaka Onoga Koji može sve. A što se tiče zapisa, to je misterija svrhe stvaranja koja se razotkriva tajnom imana. Spomenuta šifra jeste

يَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

"O, Allahu" i "Nema drugog Boga osim Allaha", te "Allah je-nema drugog Boga, samo On postoji".

Preobrazba čeljusti zmiје u vrata bašče sim-bolizira činjenieu da je grob za sljedbenike zablude i drskosti poput zmijske utrobe, zatvor divljine, zaborava, nemara i tjeskobe. Međutim, za sljedbenike imana i Kur'ana on predstavlja kapiju širom otvorenu iz dunjalučkog zatvora u vječnu bašču, i sa poprišta ispita u cvijetnjak Dženneta, i iz pretrpanosti življenja u milost Milostivnog. Prebražaj krvoločnog lava u pito-mog konja i poslušnog slugu naznaka je da je smrt za sljedbenike zablude trajni i bolni

rastanak sa svima koje voli te izlazak iz lažnog dunjalučkog dženneta u divljinu grobne samice, zametanje u dalekom bespuću. Međutim, ona je za sljedbenike Pravog Puta i nosioce Kur'ana izlet u drugi svijet, prilika za susret sa voljenima i starim prijateljima te sredstvo i način ulaska u istinsku domovinu i boravišta vječnog blagostanja te počasni poziv za izlazak iz dunjalučkog zatvora u džennetske vrtove i očekivanje primanja nadoknade za službu iz dobročinstva Milostivnog Samilosnika kao i razduženje od životnih obaveza, odmor od službovanja, obznana okončanja dužnosti robovanja i završni ispiti pouke i obučavanja.

Iz svega ovoga zaključujemo:

Svako ko ovaj prolazni život postavi za svoj krajnji željeni cilj, čak i ako se naizgled čini da se nalazi u Džennetu, on je u Džehennemu, u duhovnom smislu.

A svako ko sebe i svoja nastojanja zbiljski i svesrdno usmjeri na vječni život, sretnik je i dobitnik na oba svijeta. Čak i ako bi mu dunjaluk bio neprijatan i tjeskoban, on na njega gleda sa slašću i ugodom i smatra ga jednom čekaonicom za svoj Džennet te ga stoga podnosi i zahvalan je svome Gospodaru na njemu, ustrajavajući u strpljivosti.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَالسَّلَامَةِ وَالْقُرْآنِ وَالْإِيمَانِ آمِينَ
 اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ بِعَدَدِ جَمِيعِ الْحُرُوفَاتِ
 الْمُسْتَكْمَلَةِ فِي جَمِيعِ الْكَلِمَاتِ الْمُسْتَمَثَلَةِ بِأَذْنِ الرَّحْمَنِ فِي مَرَاكِبِ
 تَمْوجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَاءَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِءٍ مِنْ أَوْلَادِ
 الزُّمُورِ إِلَى آخِرِ الزَّمَانِ وَارْحَمْنَا وَالدِّينَ وَارْحِمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِعَدَدِهَا
 بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ ﴿١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَالسَّلَامَةِ وَالْقُرْآنِ وَالْإِيمَانِ آمِينَ
 اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ بِعَدَدِ جَمِيعِ الْحُرُوفَاتِ
 الْمُسْتَكْمَلَةِ فِي جَمِيعِ الْكَلِمَاتِ الْمُسْتَمَثَلَةِ بِأَذْنِ الرَّحْمَنِ فِي مَرَاكِبِ
 تَمْوجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَاءَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِءٍ مِنْ أَوْلَادِ
 الزُّمُورِ إِلَى آخِرِ الزَّمَانِ وَارْحَمْنَا وَالدِّينَ وَارْحِمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِعَدَدِهَا
 بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ ﴿١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Moj Allahu, učini nas sretnicima, spašenici-ma, nosiocima
 Kur'ana i imana, amin.

Moj Allahu, Tvoj salavat-i salam neka je na našeg
 sejjida Muhammeda, i na njegovu porodicu i ashabe, u
 brojnosti svih harfova sastavljenih u sve riječi koje su se,
 uz dopust Milostivnog, oformile u zračne vibracije kod
 učenja svake riječi Kur'ana, od svakog učača, od početka
 objave do ahir-i zemana.

I smiluj se nama i našim roditeljima, i smiluj se mu'minima i mu'minkama u istoj brojnosti, tako ti Tvoje milosti, Najmilostivniji Milosniče, amin. Zahvala pripada Allahu, Gospodaru sve-tova.

RIJEČ DEVETA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿١﴾ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

Brate, pitaš me za mudrost radi koje je namaz propisan u ovih pet odabranih vremena, pa ćemo ti ukazati na samo jednu iz mnoštva tih mudrosti.

Naime, svako namasko vrijeme početak je jednog značajnog preobražaja, a isto tako je i ogledalo golemog Božanskog raspolaganja, u kojem se odražava po jedna od općih Božanskih blagodati. Stoga je u tim vremenima naredeno obavljanje namaza, odnosno dodatno slavljenje

i veličanje Veličanstvenog Moćnika, te intenzivno hvaljenje i blagodarenje na Njegovim neizm-jernim blagodatima, što su se nagomilale između dva namaska vremena. U svrhu shvaćanja dijela ovog dubokog i profmjenog smisla, trebaš - zajedno s mojim nefsom - saslušati pet tačaka.

PRVA TAČKA

Smisao namaza je **slavljenje, veličanje i zah-vala Uzvišenom Allahu**, tj. iskazivati Mu, dakle, svetost, govorom i djelom, pred Njegovom-Visok je On i Uzvišen-veličinom, izjavom "**Subhanallah**"; veličati Ga, riječju i činom, pred Njegovom savršenošću, izjavom "**Allahu ekber**"; ukazivati Mu, pred Njegovom ljepotom, zahvalnost, srcem, jezikom i tijelom, izjavom "**El-Hamdu lillah**".

Drugim riječima, slavljenje, veličanje i zah-vala su poput jezgre i sjemena namaza, tako da se to troje nalazi u svim namaskim kretnjama i zikrovima. Iz istog razloga se te tri ugodne izjave ponavljaju i trideset i tri puta nakon obavljanja namaza, da bi se pojačao i učvrstio smisao namaza, jer se tim kratkim i jezgrovitim riječima značaj i namjena namaza utvrđuju.

DRUGATAČKA

Smisao ibadeta jeste: robovsko padanje na sedždu, sa čistom ljubavlju, poštovanjem i divljenjem, u Božanskoj prisutnosti i pred Gospodarskom savršenosti,

sveopstojnom moći i Božijom milosti, u sebi, pritom uviđajući nedostatke, nemoć i siromaštvo.

Uistinu, kao što gospodarski suverenitet nameće robovanje i pokornost, tako i njegova nepovredivost i neprikosnovenost također zahtijevaju da rob - uz traženje oprosta nakon uvida u svoje nedostatke - izjavi da je njegov Gospodar besprijekorno čist od svake manjkavosti i da On visoko nadilazi svako poimanje sljedbenika neistine i zablude, te da je On svet i nepovrediv od svih nesavršenosti i manjkavosti svemira. On sve to, znači, izjavljuje svojim slavljenjem, riječima **"Subhanallah"**.

Isto tako i savršena gospodarska moć od roba zahtijeva da joj se rob prikloni i na nju se osloni zbog uviđanja svoje upadljive slabosti i nemoći svih stvorenja, riječima **"Allahu ekber"**, izrečenim uz divljenje, uvažavanje i oduševljenost pred veličinom tragova Sveopstojne moći, dok prelazi na ruku' s punom poniznošću i pokornošću.

Jednako kao što i obimna gospodarska milost zahtijeva da rob svoju ličnu potrebu i potrebe i neimaštinu svih stvorenja ispolji jezikom traženja i dove te da dobročinstvo svoga Gospodara i Njegove sveopće blagodati iskaže zahvalom, hvalom i pohvalom, riječima **"El-Hamdu lillah"**.

Postupci i riječi u namazu, dakle, sadržavaju ove smislove, i radi ovih smislova On, Slavljjen je On i Uzvišen, namaz i jeste naredio.

TREĆA TAČKA

Kao što je čovjek jedan minijaturni uzorak ovoga ogromnog svijeta, i sura El-Fatiha je jedan svijetli model Kur'an-i azima. Tako je isto i namaz jedan sveobuhvatni nuranijski sinopsis svih ibadeta i uzvišeni atlas koji prikazuje modele ibadeta svih stvorenja.

ČETVRTA TAČKA

Kazaljke na sahatu što odbrojavaju sekunde, minute, sahate i dane međusobno se uspoređuju, oponašaju i nadomještaju; tako je isto i dunja-lučki svijet jedan ogromni Božanski sahat, te su noć i dan poput sekunda na sahatu, godine se broje minutama, a životne dobi čovjeka se broje kao sahati, dok se ciklusi postojanja ovog svije-ta broje danima; i svi se međusobno oponašaju, podešavaju se jedni prema drugima, slični su, potiču se međusobno i nadomještaju. Pa tako:

vrijeme sabaha do izlaska sunca nalikuje i podsjeća na rano proljeće i na doba začeca čovjeka u majčinoj utrobi te na prvi od šest dana u stvaranju nebesa i Zemlje, i tako upozorava čovjeka na goleme Božanske procese u tim vremenima.

Vrijeme podneva slično je i ukazuje na sre-dinu ljeta, na žar mladosti, te na period formi-ranja čovjeka na

dunjalučkom životu, i podsjeća na odraze milosti i izljeve blagodati u njemu.

Vrijeme ikindije je slično jeseni, dobu starosti, te sretnom stoljeću, što je doba posljed-njeg poslanika Muhammeda, sallallahu 'alejhi ve sellem; ono podsjeća na Božanska djelovanja i blagodati od Milostivnog, koji se u njima nalaze.

Vrijeme akšama podsjeća na zalazak i iščeznuće većine stvorenja krajem jeseni, kao što podsjeća i na smrt čovjeka i na uništenje dunjaluka kod nastupanja Kijametskog časa; time obznanjuje manifestacije Uzvišenog i čovjeka budi i prodrma iz sna nemarnosti.

Vrijeme jacije podsjeća na pomračenje svijeta-tmine i njegovo prekrivanje tragova dana crnim prekrivačima. Također podsjeća i na zimsko prekrivanje lica umrtvljene zemlje bijelim prekrivačem, na zatiranje čak i mrtvih ljudskih tragova i njihovo zamicanje pod zastor zaborava, te na nepovratno zatvaranje vrata dunjalučke kuće ispita. A sve to oglašava uzvišeno djelovanje Uzvišenog i Nadmoćnog.

Noćno doba podsjeća na zimu, na kabur, na posmrtni svijet Berzaha, pa njima čovjekov duh podsjeća na mjeru u kojoj je on ovisan o milosti Milostivnog. A noćna nafila - tehedždžud - svo-jom nužnošću upozorava na svjetlo u noći kabu-ra i u tmuni svijeta Berzaha, te ukazuje i upozo-rava na beskrajne blagodati istinskog Blagodar-ca tokom ovih mijena. Također obznanjuje

mjeru dostojnosti istinskog Blagodarca da Mu se iskazuje zahvala i pohvala.

A drugo vrijeme sabaha upozorava na jutro ahiretskog izvođenja. Da, kao što je dolazak jutra nakon ove noći i dolazak proljeća nakon zime, razumljiv, nužan i neizbježan, tako je i dolazak ahiretskog jutra proživljenja i proljeća Berzaha jednako neosporan i potvrđen.

Svako, dakle, od ovih pet vremena početak je velike promjene i upozorava na druge velike preokrete. Ono, ukazujući na svakodnevne velike preokrete, također upozorava na velika čudesna djela Samoopstojne moći i darove Božanske milosti, bile one godišnje, periodične ili za sva vremena, ukazima njezinog golemog svakodnevnog djelovanja.

Drugim riječima, propisani namazi, koji su prirodna dužnost, temelj ibadeta, obaveza i dug koji se mora odužiti, zbilja su prikladni i podesni da budu obavljani u ovim vremenima.

PETA TAČKA

Čovjek je po svojoj prirodi veoma slab, pa i pored toga, brojni su uzročnici što mu zadaju patnju i bol; istovremeno, on je, i veoma nemoćan iako su mu neprijatelji i poteškoće mnogobrojni; i veoma je siromašan, mada su mu potrebe brojne i žestoke; on je i lijen i nes-posoban, mada su mu životne obaveze preteške. Njegova ljudskost ga navodi da se vezuje za cijeli svemir iako mu rastanak od svega što voli i odlazak

svega čemu je blizak nanose bol. I razum mu ukazuje na uzvišene ciljeve i trajne plodove, no ruke i život su mu kratki, moć i strpljenje ograničeni.

Najizrazitija je, tako, potreba ljudskog duha u tom stanju da u **vrijeme zore** pokuca - dovom i namazom - na vrata Moćnog i Uzvišenog, vrata Milostivnog i Lijepog, i izloži Mu svoje stanje, tražeći uspjeh i pomoć od Njega, Slavljen je On. Koliko je samo taj duh u žestokoj potrebi za osloncem da bi podnio sve što će nadoći od poslova i što će se nabaeiti na njegova pleća od obaveza u danu koji slijedi. Nije li to nešto samo po sebi razumljivo?

A u **vrijeme podneva**, u vremenu koje je vrhunac ispunjenja dana i početak njegovog kre-tanja ka zalasku - a to je doba upotpunjenja dnevnih poslova i period predaha od napora rada - jeste i vrijeme u kojem je i duh u potrebi za oduškom i odmorom od nemarnosti, pometnje i nemira koje nanose ovaj prolazni dunjaluk i trenutačni iscrpljujući poslovi. Uz a sve to je i vrijeme ukazivanja Božanskih blagodati.

Izbavljenje ljudskog duha, onda, iz tih neprijatnosti, način da se izvuče iz nemara i pometnje te bijeg od ispraznih i nepostojanih stvari, skla-njanje na kapiju istinskog Blagodarca, Opsto-jnog i Neprolaznog, skrušeno i uz traženje Nje-govog zauzimanja, vezivanjem ruku pred Njim sa zahvalnošću i hvalom na sticanju Njegovih nagomilanih blagodati; jedino od Njega tražeći pomoć na ruku'u, uz pokazivanje nemoći pred Njegovom Veličinom i Gordošću i iskazivanjem poniznosti i predanosti - uz

divljenje i ljubav -činjenjem sedžde pred Njegovom savršenošću koja je bez premca, i pred Njegovom ljepotom koja je nepromjenjiva. Zato, čovjek koji ne shvata koliko je klanjanje tog namaza, koji znači obznanu poniznosti, divljenja i muhabbeta, koliko je divno, ugodno, potrebno i prikladno, čovjek, dakle, koji to ne shvata nije čovjek.

U **vrijeme ikindiye**, koje podsjeća na melanholičnu sezonu jeseni i otužno stanje starosti te na bolne dane pred kraj svijeta - to je i vrijeme pokazivanja rezultata dnevnih poslova, i period dosezanja ogromnog, sveukupnog zbira Božan-skih blagodati, poput uživanja u zdravlju i čilosti, i dovršenja korisnih dužnosti. A nagi-njanje sunca ka zalasku nama ukazuje da je to vrijeme obznane da je čovjek gost i službenik, te da je sve prolazno, bez stabilnosti i održivosti.

Sada, ljudski duh koji traži trajnost i vječnost, i koji i jeste stvoren za trajni ostanak i nepro-laznost, i koji je zaljubljen u dobrotu, a boluje zbog rastanka, podiže čovjeka da ustane u vri-jeme ikindiye i uzme abdest kako bi obavio ikindiju-namaz, te da se pokorno obrati pred vra-tima sveopstojne prisutnosti Bespočetnog i Vječnog, Opstojnog i Nepro-laznog, zatraži zak-lon u dobroti Njegove obimne milosti, i iskaže zahvalnost i pohvalu na Njegovim nebrojenim blagodatima; onda se pregiba na ruku'u sa svom poniznošću i skrušenošću pred silom Njegovog, Slavljem je On, gospodarenja. Zatim pada na sedždu sa svom skromnošću i izgubljenošću pred

vječnosti Njegovog Božanstva, i nalazi istinsko olakšanje i punu opuštenost za svoj duh stajanjem, u savršenom robovanju i s punom spremnošću, pred grandioznošću Njegove Visosti. Divna li je dužnost obaviti ikindiju-namaz u ovom smislu i dolična li je to služba! Pravo li je to vrijeme za ispunjenje prirodnog duga te velik li je to dobitak sreće u krajnjoj ugodnosti! Ko je uistinu ljudsko biće, shvatit će ovo.

Vrijeme akšama podsjeća na zalazak finih i lijepih stvorenja iz svijeta ljeta i jeseni, u trezor rastanka s početka zime, i upozorava na vrijeme ulaska čovjeka u kabur kod smrti i bolnog ras-tanka sa svim svojim voljenima, te na umiranje cijelog dunjaluka smrtnim potresanjem i prese-ljenjem njegovog stanovništva u druge svjetove. Podsjeća i na gašenje svjetiljke ove kuće ispita. Vrijeme je to žestokog upozorenja i žustre opomene onima koji su do granica obožavanja zaljubljeni u svoje voljene što zamiču iza vidika iščeznuća.

Stoga čovjek koji po prirodi posjeduje duh bistar poput živopisnog ogledala, koji je po svojoj naravi željan odraza Trajne ljepote, u namjeri da obavi akšam-namaz, okreće lice preme aršu veličine Onoga Koji je bespočetan i besprekidan, vječan i neprolazan, i Koji uprav-lja poslovima ovih masivnih svjetova i izmjenju-je ih, pa svojim glasom odzvanja i izgovara "**Allahu ekber**" nad glavama ovih prolaznih stvorenja, podižući ruke od njih; veže ih ispred svoga Istinskoga Gospodara, uspravljen u stavu pred Onim Koji je Vječan i Zauvjek - Visok je On i

Uzvišen - izgovara "El-Hamdu lilah", riječi hvale i pohvale pred Njegovim savršen-stvom u kojem nema manjkavosti, i pred Nje-govom ljepotom kojoj nema usporedbe; u stavu pred Njegovom širokom milošću izrekne

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

"Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo", da bi izložio svoje robovanje i traženje pomoći pred gospodarstvom svoga Gospodara, koje nema pomagača, i naspram Njegovog Božanstva koje nema sudionika; te pred Njegovom silinom u kojoj nema nemoći ide na ruku' i zajedno sa cijelim svemirom objavljuje svoju slabost, nemoć, siromaštvo, poniznost, slavi svoga Gospodara izjavom

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ

"Subhane rabijjel-azim".

Zatim pada na sedždu pred ljepotom Njegove Biti, koja je neprolazna; i pred Njegovim svetim sifatima, koji su nepromjenljivi, i pred savršen-stvom Njegove vječnosti, koja je neizmjenjiva; time obznanjujući svoju ljubav i robovanje sa divljenjem i poniznošću, napuštajući sve pro-laznosti i odbacujući sve osim Njega - Slavljen je On - i izgovarajući:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى

"Subhane rabbijjel-a'la", nalazi Lijepog, Neprolaznog, Milostivnog i Vječnog, mimo svega prolaznog.

Tako slavi svetost svoga Uzvišenoga Gospo-dara, neprikosnoveno čistog od prolaznosti i slo-bodnog od nedostatka. Potom sjeda i odaje počast i ugodno blagodarenje svih stvorenja kao poklon u svoje ime tom Lijepome, Koji ne pro-lazi, i tom Veličanstvenom, Koji neće nestati, te obnavljajući svoju prisegu odanosti Njegovome časnom Poslaniku, selamom na njega, pokazuje time svoju pokornost njegovim zapovijedima. Uvidjevši mudri poredak u ovoj palači svemira daje svjedočanstvo Jednoće Uzvišenog Tvorca, tako obnavljajući i prosvjetljujući svoj iman.

Zatim iskazuje svjedočanstvo glasnika Njegovo-ga gospodarenja i dostavitelja vijesti o stvarima koje Njemu ugađaju, tumača znakova iz velike knjige svemira, o to je Arap Muhammed, sallal-lahu 'alejhi ve sellem. Divno li je i krjeposno obavljanje akšam namaza, i uzvišeno li je to zanimanje - u navedenom smislu - i časna li je i ugodna to dužnost, lijepo i slatko robovanje, te značajna temeljna činjenica. Ovim uviđamo koliko je otmjeno druženje i blagoslovljeno sije-lo i vječno blagostanje u jednoj ovako prolaznoj musafirhani. Zar onaj ko to ne shvaća može sebe smatrati čovjekom?

U vrijeme jacije, kad sa vidika nestaje i svaki preostali trag dana, te u njemu noć prekrije svijet, podsjećanje je i upozoravanje na gospo-darsko djelovanje **Onoga Koji noć preobraća u dan**, a on je Moćan i Veličanstven u preokreta-nju one bijele stranice u ovu crnu. Podsjeća također i na Božanske procese **Onoga Koji potčinjava Sunce i Mjesec**, a On je Mudri i Savršeni u preokretanju zelene i ukrašene stranice proljeća u bijelu i smrznutu stranicu zime. Podsjeća također i na Božanske poslove Stvoritelja smrti i života, ukidanjem preostalih tragova - tokom vremena - stanovnika kabura s ovog dunjaluka i njihovo potpuno preseljenje u drugi svijet. Vrijeme je to, dakle, koje podsjeća na uzvišeno djelovanje i na manifestiranje ljepote Stvoritelja Zemlje i nebesa, i na razotkri-vanje drugog, prostranog, živopisnog, vječnog i ogromnog svijeta, a na smrt tjeskobnog, prolaznog i bezvrijednog dunjaluka, i njegovo potpuno uništenje u strahovitoj agoniji. Period je to - ili stanje - koji potvrđuje da istinski vladar ovog svemira i Onaj Koji je istinski vrijedan obožavanja i ljubavi u njemu, ne može biti niko osim Onoga u čijoj je moći da noć, dan, zimu, ljeto, dunjaluk i ahiret preobraća s jednakom lakoćom kao što je prelistavanje stranica neke knjige; On ispisuje i uspostavlja, briše i smjenju-je, a to je položaj samo Apsolutno Moćnog, čija je vlast izvršna za sve, visoka je Njegova veličina.

Ljudski duh, tako, koji je do krajnosti nemoćan i sasvim siromašan i ovisan, i koji se uznemirava tminom budućnosti i strahuje od onoga čime ga zastrašuju dan i noć, potiče čovjeka da kod obavljanja jacije-namaza - u navedenom smislu - ponavlja po uzoru na Ibrahima, a.s.,

لَا أُحِبُّ الْأَفْلِينَ

"Ne volim ono što zalazi", te se namazom sklanja na kapiju Onoga Kojeg se obožava i Koji je neprolazan, i Kojeg se voli a da neće nestati; i tiho se obraća Trajnom i Vječnom na ovom pro-laznom dunjaluku, u ovome prolaznom svijetu, u ovom mračnom životu i tmurnoj budućnosti, da bi se na sve strane dunjaluka razasula svjet-lost iz tog trenutačnog druženja i kratkotrajnog obraćanja, te da unese svjetlo u njegovu budućnost i zacijeli rane odlaska i rastanka od svih dragih stvari, bića, osoba, prijatelja i voljenih, osmatranjem u smjeru milosti Milostivnog, Samilosnog, traženjem svjetla upute, i tako zaboravi dunjaluk koji je njega učinio zaboravnim, i koji je skriven iza noći. Tako otvori potištenost svoga srca i ojađenost grudi, na pragu kapije te Milosti, da bi obavio završnu dužnost pred ulazak u neizvjesnost, iza koje ne zna šta će biti s njime, u snu koji naliku-je na smrt; te da zaključí svesku svog dnevnog učinka jednom lijepom završnicom. Radi svega toga se podiže da obavi namaz i stekne počast pojavom pred Onim Koji je trajno vrijedan da bude obožavan i voljen, umjesto prolaznih ljubi-maca; te se uspravi u stavu pred Onim Koji je moćan i plemenit,

umjesto svih onih nemoćnih i prosjačkih kreatura; te da se uzvisuje ukazi-vanjem pred prisutnošću Onoga Koji je Milostivni čuvar, i spasi se od zlodjela štetnih zlotvora pred kojima strepi.

On, tako, započinje namaz Fatihom, dakle, pohvalom i veličanjem Gospodara svjetova, Plemenitog i Milostivnog, Koji je Apsolutno savršeni i Apsolutno bogati, umjesto hvaljenja stvorenja koja nemaju nikakvog utjecaja niti su dostojna pohvale, nego su nesavršena i siromaš-na; kao i umjesto ostanka u poniženju njihovoga hvalisanja i prigovaranja. On svojom sićušnošću i nezatnošću uzlijeće do stepena obraćanja

إِيَّاكَ نَعْبُدُ

"**Tebi se klanjamo**", a iskazivanjem pripadniš-tva Vladaru Sudnjega dana i Suverenu Bespočetnosti i Beskonačnosti uzlijeće do položaja počasnoga gosta i pozicije uglednog službenika u ovom svemiru. Zatim riječima

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

"**Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo**" prinosi obožavanje i zahtjev za pomoć vrhun-skog džemata i najšire zajednice svih stvorenja, tražeći uputu na Pravi Put, koji je Njegov svijetli put što kroz

neprozirnost budućnosti dovodi do vječnog blagostanja, riječima:

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

"Uputi nas na Pravi Put".

On razmišlja o Allahovoj, Slavljjen je On i Uzvišen, veličini, i promatra kako su ova zaklonjena sunca - koja su sada poput usnulih biljaka i životinja - i ove budne zvijezde, svaka od njih po jedan poslušni vojnik, jedna poslušna vojska potčinjena Njegovoj zapovijedi, te kako je svako od njih tek jedna lampa u ovom Njegovom domu za goste, i svako od njih je uposleni službenik, te kliče u znak veličanja "**Allahu ekber**" - da bi prešao na ruku'. Zatim, duboko razmišljajući o vrhunskoj sedždi svih stvorenja: kako su sve brojne vrste bića svake godine, i svake vremenske epohe - poput usnulih stvorenja u ovoj noći - pa čak i sama Zemlja i cijeli univerzum, su poput jedne disciplinirane armije, štaviše, poput jednog poslušnog vojnika, kada se kod raspuštanja sa dužnosti po naredbi

كُنْ فَيَكُونُ

"Budi, i ono bude", dakle, kad budu poslani u

svijet nevidljivog, u savršenoj disciplini, spušta-ju na sedždu nestanka na sedžadi zalaska, uz povik "**Allahu**

ekber". Ona, nakon toga, u proljeće budu proživljena i izvedena, neka pot-puno ista, a neka slična, povikom oživljavanja i buđenja poteklog iz zapovijedi

كُنْ فَيَكُونُ

"**Budi i ono bude**", i svi se poslušno i ponizno uspravljaju i stavljaju u pripravnost pred svoga istinskoga Gospodara spremni za izvršavanje zapovjedi. Ovaj, dakle, nejak čovjek, slijedeći primjer tih stvorenja, pada ničice na dvoru Milostivnog i Savršenog, Samilosnog i Lijepog, izgovarajući "**Allahu ekber**", u zaljubljenosti sa golemim divljenjem i u samoporicanju krcatom vječnošću, sa poniznošću krunisanom dosto-janstvom.

Sigurno si shvatio da je obavljanje jacije-namaza, izgovarajući **Allahu Ekber** silaženje na sedždu jedno uzlijetanje i uspon sličan Miradžu, shvatio si, dakle, koliko je to divna dužnost, ugodna obaveza, uzvišena služba, časno i slasno robovanje, razborita i prihvatljiva obaveza, jedna ozbiljna temeljna činjenica.

Slijedi, dakle, da je svako od ovih namaskih vremena jedan pokazatelj ogromne vremenske promjene i ukaz masivnih Gospodarevih proce-sa, znak spuštanja svih Božanskih blagodati. Stoga je određivanje farz-namaza - koji je dug i odgovornost - u dotičnim vremenima, ustvari, krajnji domet mudrosti.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا بِالْأَمَّا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ أَرْسَلْتَهُ مُعَلِّمًا لِعِبَادِكَ لِيَعْلَمَهُمْ كَيْفِيَّةَ مَعْرِفَتِكَ
 وَالْمُبُودِيَّةَ لَكَ وَمُعَرِّفًا لِكُنُوزِ أَسْمَائِكَ وَتَرْجُمَاتِ آيَاتِ كِتَابِ
 كَائِنَاتِكَ وَمِنَّا نَا بَعْبُودِيَّتِهِ بِجَمَابِ رَبُّوبِيَّتِكَ وَعَلَى إِلَهٍ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ
 وَأَرْحَمَتَا وَأَرْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ أَمِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Slavljen neka si Ti, mi ne znamo ništa osim ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri.

Moj Allahu, Tvoj salavat-i selam neka je na onoga koga si poslao da bude učitelj tvojim robovima, da ih pouči načinu spoznaje Tebe i robovanja Tebi, i kao donosioca predstave o riznici Tvojih imena, interpretatora ajeta iz knjige svemira, i kao ogledalo ljepote tvoga gospodarenja; i na njegovu porodicu i ashabe, sve skupa.

I smiluj nam se, smiluj se mu'minima i mu'minkama,

Amin, tako ti Tvoje milosti, Najmilostivniji Milosniče.

RIJEČ DVADESET PRVA

koja je svrstana u dva nivoa

PRVI NIVO

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

U ime Allaha, Milostivnog, Samilosnog

"Namaz je za mu'mine jedan vremenski određen propis" (En-Nisa': 103).

Rekao mi je jednog dana jedan čovjek pood-makle starosti, krupnog tijela i visokog čina: "Obavljanje namaza je ugodno i lijepo, samo njegovo svakodnevno ponavljanje, i to pet puta svakoga dana, previše je, te ga to što nikako da prestane čini zamornim!."

Pošto je prošao poduži period nakon ovih riječi, poslušah svoj nefis i čuh da i on ponavlja to isto! Duboko sam promotrio, i vidjeh da je na uho lijenosti primio lekciju od šejtana. Shvatio sam tada da je onaj čovjek tim riječima izrekao ono što je na jeziku svih duša što nagone na zlo ili mu je nametnuto da to izgovori. Zato i ja progovorih, izrekavši sljedeće: "Sve dok moja duša nagoni na zlo i promjenu, onda moram započeti od nje, jer onaj ko nije promijenio sam sebe, ne može izmijeniti druge." Zato mu se obratih:

O, moj jadni nefisu, poslušaj od mene pet opomena, zauzvrat onoga što si, ogrezao u zamršenosti neznanja, izustio lješkarajući se u usnuloj nemarnosti na fotelji lijenosti.

PRVA OPOMENA: Nesretna dušo, da li je tvoj život vječan? Imaš li ikakav pouzdan jamac da ćeš poživjeti do sljedeće godine, ili čak do sutra? Jer, ono što ti pričinjava zamor i dosadu od učestalog obavljanja namaza ustvari je tvoje umišljanje da si neprolazna i

vječna. Ispoljavaš nezadovoljstvo kao da će tvoja razmaženost na dunjaluku ostati trajno u rahatluku.

Ako si shvatio da je tvoj životni vijek kratak i da odlazi u prašinu, bez koristi, nema sumnje da, ako od njegovih dvadeset i četiri dijela, bar jedan dio utrošiš na vršenje jedne lijepe službe i fine i rekreativne dužnosti, koja je ujedno i milost za tebe i sredstvo postizanja vječnog života u istinskom blagostanju, ne bi te to dovodilo u zamor i dosadu, nego bi bilo sred-stvo čistog poticaja i divan i uzvišen stimulans.

DRUGA OPOMENA: Nefsu moj nezasitni, svakodnevno jedeš hljeb, napajaš se vodom, udišeš zrak, zar ti ta učestalost ne dosadi? Bez ikakve sumnje, nikada! Jer stalno navraćanje potrebe ne privlači dosadu, nego, naprotiv, obnavlja užitak. Stoga, namaz koji privlači hranu za moje srce, i vodu života za moju dušu, i blagi povjetarac osvježenja za Božanske rafini-ranosti skrivene u mome tijelu, a svi su oni tvoji drugovi, ne bi trebalo da ti bilo kada pričinjava zamor niti dosadu.

Da, srce koje je izloženo neograničenim žalostima i patnjama, privrženo i stalno željno beskrajnih ambicija i užitaka ne može se okri-jepiti niti prehraniti ničim osim kucanjem na vrata Milostivnog i Plemenitog, Koji može sve, s punom poniznošću i molbom za ispomoć.

Duh koji koji je povezan s većinom nadolazećih i ubrzo odlazećih bića na ovom prolaznom dunjaluku napaja se vodom života jedino kroz duhovno

usmjeravanje u namazu prema izvoru milosti Vječnog, koji je Dostojni obožavanja, i Trajnog, Koji je stjecište ljubavi.

I ljudska tajna, koja posjeduje svijesti, presvi-jetle je Božanske rafiniranosti beskrajno profi-njena i nježna, koja je stvorena i predodređena za vječnost, i za njom čezne po svojoj prirodi -ogledalo je što odražava Uzvišenu Bit koja je i oduvijek i zauvijek; svakako ima prijeku potrebu za odmorom i predahom, pritiješnjena ovim tegobnim, mučnim, zagušujućim, prolaznim i mračnim dunjalučkim stanjima, a to može samo duboko udišući kroz prozor namaza.

TREĆA OPOMENA: Nefsu moj nestr-pljivi!.. Ti se danas uznemiriš na podsjećanje o tegobi ibadeta koje si već obavio u proteklim danima; o teškoći namaza i pretprpanosti ranijim problemima; zatim razmišljaš o obavezi vršenja ibadeta i službi namaza te bolnim poteškoćama u danima što dolaze, i ne kriješ nestrpljivost, nedosljednost i odsustvo snošljivosti. Zar takvo nešto može poteći od nekoga ko ima imalo razuma?

Tvoj je primjer u nestrpljivosti poput nes-posobnog zapovjednika koji je ogromne snage iz centra prebacio na desno svoje krilo, i to u prili-ci kad je desno krilo neprijateljskih redova već bilo prešlo u njegove redove i postalo mu pojačanje, a zatim usmjerio preostale snage da krenu na lijevo neprijateljsko krilo pa naređuje paljbu u momentu kad tamo nije bilo nijednog neprijateljskog

vojnika. Tada neprijatelj shvata o čemu se radi i udari na centar te njega i njegovu vojsku potpuno potuče.

Da, ti nalikuješ ovom nepromišljenom zapovjedniku, jer su se tvoje teškoće i umor iz ranijih dana već preobrtili u milost za tebe, njihovi bolovi su iščezli i prerasli u užitak, a njihova nepodnošljivost se pretvorila u počast, tegobe u sevape. Stoga, sve to ne bi trebalo da ti izaziva zamor, nego novu želju, svjež okus i zbiljski polet za novo započinjanje i preduzimanje. A što se tiče dana koji nadolaze, budući da još nisu ni stigli, obraćanje misli na njih u sadašnjosti i zbog njih se odsad zamarati, svojevrsna je glu-post i budalaština, jer nalikuje na, recimo, plakanje i ridanje još sada zbog žeđi ili gladi koja bi se, nekada mogla desiti u budućnosti!

Budući da je to tako, ako imaš imalo pameti, što se tiče obavljanja ibadeta, razmišljaj samo sa gledišta sadašnjosti. Reci:

"Jedan ću sahat ovog dana utrošiti na jednu značajnu, slatku i lijepu obavezu, i na jednu uzvišenu i cijenjenu službu, čija je naknada ogromna, a ulaganje zanemarljivo." Ti ćeš tada osjetiti kako se tvoja teška dosada pretvorila u slatki polet i entuzijizam.

Pa, o, dušo moja u kojoj nema strpljivosti, zadužena si trima vrstama strpljenja:

Prva: strpljivost u ibadetu;

Druga: strpljivost u ustezanju od griješenja;

Treća: strpljivost u nesrećama i iskušenju.

Ukoliko si razborita, uzmi sebi očiglednu činjenicu u primjeru zapovjednika - u ovoj opomeni - kao pouku i dokaz, i sa svom odluč-nošću i ljudskom otresitošću reci: "Ja Saburu" ("O, Ti Koji si Najstrpljiviji") i zametni se trima vrstama strpljenja. Osloni se na snagu sabura koju ti je dao Uzvišeni Hakk, jer ona ti je sasvim dovoljna za sve ukoliko je ne budeš rasipao na sporedne stvari.

ČETVRTA OPOMENA: Nefsu moj opi-jeni!. Zar misliš da je ova tvoja dužnost izvrša-vanja ibadeta bez rezultata i svrhe?! Ili je nakna-da za nju sitna i jeftina tako da ti pričinjava dosadu? Međutim, neki od nas rade i tegljače sve do smrkavanja i bez klonulosti, kad ih neko na to privoli za novac, ili ih zastraši.

Namaz, koji je hrana i bogatstvo za tvoje nemoćno i siromašno srce, i smiraj za njega u ovom privremenom dunjalučkom ugostilištu, on koji je i obrok i svjetlo tebi u tvom prebivalištu u koje ćeš neminovno dospjeti, a to je grob; i još je i tvoja garancija i alibi na suđenju, do kojeg ćeš neizbježno biti sproveden; i on je taj koji će ti biti svjetlo i Burak na Sirat-ćupriji, preko koje nezaobilazno trebaš prijeći, taj, dakle, namaz, čiji su ovo rezultati, zar je on bez rezultata i koristi? Ili je slabo plaćen?

Ako ti neko obeća poklon u vrijednosti stotine lira i uposli te da mu radiš stotinu dana, ti se zalažeš i neumorno radiš, u očekivanju da on ispuni obećanje iako je moguće da ga on i izne-vjeri. Kakav je, onda, slučaj s

Onim Koji nikada ne prekrši obećanje? Jer, iznevjeriti obećanje za Njega je apsurdno! Obećao ti je naknadu i cijenu, a to je Džennet, i ogromni poklon, a to je vječno blagostanje, da Mu izvršiš jednu finu i ugodnu obavezu i dužnost u veoma kratkom vre-menu. Zar ne misliš, ako ne izvršiš tu dužnost i zanemarljivu uslugu, ili je obaviš mrzovoljno ili neuredno, da time omalovažavaš Njegov poklon i prigovaraš Mu na Njegovom obećanju? Zar tada ne zaslužuješ strogu odgojnu mjeru i bolnu kaznu? Zar ti ne daje poticaja da izvršiš tu dužnost, koja je sasvim lahka i prozračna, strah od vječne tamnice, kakva je Džehennem, ima-jući na umu da iscrpljujuće i teške poslove obavljaš bez tromosti, iz straha od dunjalučkog zatvora?

PETA OPOMENA: Nefsu moj u dunjaluk zaljubljeni! Da li je možda tvoja tromost u vršenju ibadeta i nedosljednost u obavljanju namaza proistekla iz mnoštva tvojih dunjalučkih poslova? Ili možda ne nalaziš vremena zbog obuzetosti brigom za preživljavanje?!

Čudno je to, jer da li si ti stvoren samo za dunjaluk tako da sve svoje vrijeme trošiš na njega? Porazmisli! Ti znaš da ne dostižeš nivo čak niti najsitnijeg vrapca sa gledišta sposobnos-ti osiguranja potrepština za život na dunjaluku, iako si po naravi razvijeniji od svih životinjskih vrsta. Kako to da iz ovoga ne shvaćaš da tvoja temeljna funkcija nije da ogrezneš u dunjaluč-kom životu i rad i trud na njemu, kao kod životinja, nego je to ulaganje napora i ustrajavanje u korist vječnog života, kao pravo

ljudsko biće. Pa i pored toga, većina dunjalučkih briga o kojima govoriš ustvari su poslovi koji te se ne tiču, a to su stvari u koje se upličeš s nametljivošću, zanemarujući ono što je za tebe najbitnije, razbacuješ se svojim veoma dragocjenim vremenom na nešto bezvrijedno, neobavezno i beskorisno, kao što je, recimo, učenje o broju kokošaka u Americi ili kakvo je stanje prstenova oko Saturna! Kao da ćeš steći ugled poznavanjem kozmografskih znanosti ili statističkih podataka! Tako napuštaš nužne, bitnije i obaveznije stvari kao da ćeš poživjeti hiljadu godina?

Pa ako kažeš: Ono što me usporava i odvraća od namaza i ibadeta nije nešto tako isprazno, nego su to nužne stvari i zahtjevi življenja, onda, i ja tebi kažem:

Ako bi nečija dnevna zarada bila stotinu običnih kovanica, pa mu neko kaže: "Hodi, kopaj na ovom mjestu desetak minuta, i naći ćeš dragi kamen poput smaragda, čija vrijednost iznosi stotinu zlatnika"; kako bi besmislen izgovor, pa i ludost, bilo njegovo odbijanje uz obrazloženje: "Ne, neću to raditi, jer će mi se odbiti od dnevnica! "

Tako je i sa tobom: ti radiš u ovoj dunjalučkoj bašči za svoju nafaku, no ako napustiš obavezni namaz, svi plodovi tvoga nastojanja i rada svest će se na bezvrijedni dunjalučki prinos, koji u sebi nema ni koristi ni berićeta. Dok, ukoliko vrijeme odmora na poslu iskoristiš za obavljanje namaza, koji je sredstvo za smirenost duha i za odušak srca, to, uz porast tvoga berićetnog dunjalučkog

prinosa, pridodaje tvome ahirets-kom prinosu nešto što ćeš pronaći kao ogromno ležište dviju trajnih, duhovnih riznica, a te su:

Prva riznica: primit ćeš ³ svoj udio iz tespiha koje uči sve - cvijeće, plodovi, svaka stabljika i drvo u tvojoj bašči - koje si uzgajao i njegovao s iskrenim nijetom.

Druga riznica: sve što od plodova iz tvoje bašče pojede bilo ko - makar to bila životinja, ili čovjek, krava ili muha, kupac ili lopov - po pravilu "trajne sadake" pripast će tebi, ali samo pod uslovom da sebe vidiš kao namjesnika i službenika na raspodjeli Allahove imovine Nje-govim stvorenjima, odnosno, ako djeluješ u ime istinskog Opskrbitelja i u granicama Njegovog dozvoljenog kruga.

A sad, porazmisli o onome ko je napustio namaz, koliki je on samo očigledni gubitnik! Koliko je bogatstvo on izgubio! I koliko će samo on ostati uskraćen i osiromašen od te dvije trajne riznice, koje u čovjeka ulijevaju duhovnu snagu za posao i daju mu poticaj za zalaganje i aktivnost! Čak i kad dostigne duboku starost, bit će premoren od ove svoje baščice i sebi govoriti: "Šta mene briga? Zašto da se zamaram? Radi čega da radim? Ja ću ionako otići s ovoga svijeta" te se baca u naručje lijenosti.

³ Ova je lekcija upućena jednom baščovanu, zato je napisan na ovaj način.

A onaj prvi čovjek govori: "Uz pojačani ibadet, zalagat ću se žurno na halal poslu, kako bi u svoj kabur poslao više svjetlosti i za ahiret pripremio što više zaliha".

Ukratko: Znaj, nefsu! Jučerašnji dan već te je napustio, a sutra još nije došlo niti imaš jamca da ćeš ga imati. Stoga, računaj da je sav tvoj stvarni život ovaj dan. U najmanju ruku jedan sahat od njega ubaci u štednu kasicu ahireta, a to je džamija, ili sedžada, da bi sebi osigurao istinsku i vječnu budućnost.

Znaj, također, da je svaki novi dan kapija koja se otvara u novi svijet i za tebe i za druge. Ako u njemu ne obaviš namaz, tvoj svijet u tom danu odlazi mračan, nezadovoljan i ožalošćen, i bit će svjedok protiv tebe. Svako od nas posjeduje svoj lični takav svijet, i njegova kakvoća je usklade-na prema našem djelu i srcu. Njegov primjer je u tome kao primjer ogledala: u njemu se ukazuje odraz u skladu s njegovom bojom i kakvoćom, pa ako je ono crno, i odraz u njemu je crn, ako je crveno, i odraz u njemu je crven. Ako je staklo ogledala ravno, i dvorac koji se u njemu ogleda je skladan i lijep; ako je izdub-ljeno ili ispupčeno, odraz dvorca u njemu je iskrivljen i ružan. I ti, isto tako, preko srca, razu-ma i djela možeš izmijeniti izgled svoga svijeta, a svojim izborom i voljom možeš ovaj svijet učiniti da svjedoči tebi u prilog ili protiv tebe.

Ako obaviš svoj namaz i kroz namaz se okreneš prema Uzvišenom Stvoritelju tog svijeta, taj svijet okrenut prema tebi će se istovremeno osvijetliti, te kao da si,

zanijetivši namaz, pritisnuo prekidač rasvjete i upalio lampu koja je tvoj namaz, koja je rastjerala pomrčinu iz tog svijeta, i pritom se sav poremećaj i agonija ovog svijeta koja te okružuje preobrazi i izmijeni, te se ugleda jedan mudar poredak, jedan dubokos-mislen napis Božanske moći; pa se jedno od svjetala ajeta

"Allah je svjetlo nebesa i Zemlje" razlije po tvome srcu, i svijet tvoga dotičnog dana se osvi-jetli, a svojim će isijavanjem biti kod Allaha svjedok tebi u prilog.

Ali ni slučajno ne reci: "Gdje je moj namaz u odnosu na taj pravi namaz!", jer, kao što hurmi-no jezgro u svojoj biti sadrži svojstva visoke palme - razlika je samo u pojedinostima i pro-porcijama - tako isto i u namaz običnih ljudi -kakvi smo ja i ti - dospijeva nešto od tog svjetla i jedna od tajni te stvarnosti, jednako kao i u namaz nekog od Allahovih dobrih evlija, čak i ako ni sami nismo svjesni toga. Što se tiče jačine tog osvjetljenja, ona varira prema različitosti u razinama, kao što varira i kakvoća u rasponu od hurminog jezgra do palminog stabla. Tako unutar namaza postoji veća brojnost nivoa. U svim tim varijacijama je utemeljena iluminira-juća stvarnost.

Moj Allahu, Tvoj salavat-i selam neka je na onoga koji je rekao: "Namaz je stub vjere", i na njegovu porodicu i ashabe sve skupa.

Dodatak
RIJEČI ČETRNAESTE

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog:

"A život na ovome svijetu je samo varljivo naslađivanje." (Ali Imran: 185)

Lekcija za pouku i teški udarac po glavi nemarnosti

O, nefsu moj! O, dušo, koja si ogrezla u ravnodušnosti!

O, ti, nesretni, koji ovaj život vidiš kao ukusan i sladak te tražiš samo dunjaluk, a zaboravljaš ahiret. Da li znaš čemu nalikuješ? Nalikuješ na noja! Na onoga što ugleda lovca, a ne može poletjeti nego svoju glavu zabije u pijesak da ga lovac ne bi ugledao. Naravno da njegovo ogromno tijelo lovac vidi, samo što on sam, koji je sklopio oči u pijesku, ništa ne vidi!

Pa, o, nefsu!

Pogledaj ovaj primjer i razmisli o njemu, kako to da upiranje pogleda samo na dunjaluk ugodnu slast pretvara u gorku patnju!

Zamisli da se u ovom naselju Barli nalaze dvojica ljudi: devedeset i devet posto dragih i bližnjih jednoga od njih je odselilo u Istanbul, i tamo živi ugodnim i lijepim životom. Od njih je ostala samo jedna osoba, a i on je na putu da im se pridruži. Stoga, ovaj čovjek je gorljivo

željan Istanbula, razmišlja o njemu i stalno priželjkuje da se susretne sa svojim dragim prijateljima. Ako bi mu neko, u bilo koje vrijeme, rekao: "Hajde, kreni tamo", odmah bi krenuo, radostan i nasmijan.

Drugi čovjek, čijih je također devedeset i devet posto dragih prijatelja otišlo, za neke od njih on smatra da su nestali, a drugi da su zamakli na nevidljiva mjesta, te, po njegovom mišljenju, propali i rasuli se. Ovaj jadni čovjek, koji još pati i od neizlječive bolesti, traži društvo i utjehu svakog namjernika, da mu nadomjesti sve njih želeći time prekriti žestoki bol rastanka.

Pa, o, nefsu moj!

Svi tvoji voljeni, na čelu s Allahovim Milje-nikom, s.a.v.s., sada su sa one druge strane kabu-ra. Ostalo ti je ovdje samo nekoliko njih, a i oni se spremaju da odu.

Stoga, nemoj bojažljivo okretati glavu od smrti i jeziti se od kabura. Hrabro se zagledaj u kabur i odlučno osmotri njegovu raku te poslušaj šta traži. Dostojanstveno se nasmij u lice smrti i pogledaj šta hoće, a nipošto ne dozvoli sebi nes-motrenost pa da ostaneš ravnodušan te da postaneš i budeš isti kao onaj drugi čovjek!

O, moj nefsu! Ne reci da su se vremena promijenila i da je nastupilo drugo doba te da su svi zagazili u dunjaluk i podlegli kušnji njegovog življenja, da su opijeni brigom za preživljavanje. Jer smrt se ne mijenja, niti se rastanak preobraća u tra-jnost; ni ljudska nemoć ni

čovjekovo siromaštvo se ne mijenjaju, nego se uvećavaju; a ljudska selidba se ne prekida, nego je još ubrzanija.

Osim toga, nemoj reći: "Ja sam kao i ostali ljudi". Jer svi će ti oni praviti društvo samo do praga na vratima groba. Ni stopu dalje! A to tvoje tješjenje da si u nesreći zajedno sa svima ostalim sa druge strane kabura je prilično neosnovano.

I nemoj sebe smatrati slobodnim i razulare-nim, bez svoga vlasnika, jer ako razgledaš ovu dunjalučku kuću za goste mudro i trezveno, nećeš ništa pronaći bez reda i svrhe; kako bi onda ti mogao ostati izvan reda i svrhe? Kosmič-ka dešavanja poput zemljotresa i fenomeni slič-na potresanju nisu tek igračka slučajnosti.

Naprimjer: u vrijeme kada opažaš kako se zemlja odijeva u vezene odore, jedne preko drugih, prekrivajući jedne drugima, sačinjene od raznovrsnog bilja i životinja, u krajnjem poretku, i u vrhunskom dekору i ljepoti; i vidiš kako su svi, i to od navrh glave do nadno pete, opremljeni vrhunskom mudrošću i okrunjeni svrhovitošću; i u vrijeme dok se odvija kružno kretanje koje nalikuje na ekstazu mevlivijske ljubavi i željnosti, sa savršenom preciznošću, poretkom unutar uzvišene nebeske svrhovitosti; dakle, u vrijeme dok to promatraš, i znaš za to, kako je moguće prihvatiti da jedno potresanje

slično klimanju Kugle zemaljske ⁴ u znak neodobravanja, zbog težine duhovne tjeskobe uzrokovane ljudskim postupcima, a posebno ako su potekli od nosilaca imana, kako, dakle, može takvo kobno dešavanje biti bez cilja i svrhe, kao što je to objavio neki bezbožnik, koji smatra da je to bila čista slučajnost, time počinjavajući sramotnu grešku i užasno nasilje? Time je, naime, svu izgubljenu imovinu i ljudske žrtve pretvorio u raspuhanu prašinu ubacujući u njih mučni osjećaj beznađa. A istina je, ustvari, da ovakva dešavanja uvijek pohranjuju imovinu vjernika, pretvarajući je, po nalogu Mudrog i Milostivnog, u njihovu sadaku, a ona je i isku-pljenje za grijehе potekle iz nezahvalnosti na blagodatima.

Doći će i dan kada će pokorna zemlja ugledati svoje lice unakaženo i neugledno zbog uništene ljepote od nečistoće širka u ljudskim postupcima i kaljavosti njihove nezahvalnosti, te će se očistiti i svoje lice potirati razornim potresima, pa će po nalogu Stvoritelja i po Njegovoj zapovijedi, nevjernike i nosioce širka istresti u Džehennem, a zahvalnike pozvati: "Hodite. izvolite u Džennet!"

Tefsir ajeta: (iz Išaratu-l i'džaza)

⁴ Odnosi se na rad u povodu jednog zemljotresa u Izmiru.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ
 قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ
 بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ
 فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

"O, ljudi, klanjajte se Gospodaru svome, Koji je stvorio vas i one prije vas, da biste se kazne sačuvali, Koji vam je Zemlju učinio posteljom, a nebo zdanjem; koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas. Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim!" (El-Bekara: 21-22).

UVOD

Jedino je ibadet taj koji učvršćuje propise akai-da, ojačava vjerovanje i pretvara ga u sredstvo dosezanja do stanja meleka. Ukoliko ibadetom, koji jeste postupanje po Božijim naredbama i uzdržavanje od zabrana, ne odgoji i učvrsti vjer-ske propise koji su ujedno vezani za svijest i um, njegova djela ostavljaju veoma slab trag i utjecaj. Stanje islamskog svijeta je očigledno svje-dočanstvo ovome.

Znaj, isto tako: ibadet je sredstvo postizanja sreće na oba svijeta, ali i uzrok uređenja ovo-svjetskih i ahiretskih poslova, uzrok savršenstva, ličnog i zajedničkog, te je vez'a postizanja časnog i uzvišenog odnosa između roba i njegovog Stvoritelja.

Što se tiče njegove uzročnosti za sreću na dunjaluku, on se ogleda u više aspekata:

Prvi aspekt je u činjenici da je čovjek stvoren kao jedna izuzetnost, i izdvaja se od svih životinja po svojoj finoj i čudesnoj naravi. Ta je narav kod njega proizvela težnju ka različitim sklonostima i željama. Na primjer, čovjek uvijek želi ono najodabranije. Teži ka najljepšem, bira ono što je izgledno i ukrašeno. Želi da život provodi u kvalitetu, teži savršenosti i časti, koji su dolični ljudskoj naravi.

Zbog tih se sklonosti, na putu ostvarenja zahtjeva u ishrani, odijevanju i stanovanju, našao u potrebi za rafiniranjem i usavršenjem brojnih vještina i sposobnosti. On sam za njih nije bio potpuno osposobljen; stoga je stekao potrebu za saobraćanjem s pripadnicima svoje vrste da bi se udruživali, saradivali, da bi na taj način podmirili svoje potrebe. Međutim, Mudri Stvoritelj nije - za razliku od životinje čije moći jesu ograničene - omedio ljudsku moć u strasti, srdžbi i razumu, kako bi voljom slobodnog izbora omogućio njihov napredak. No, desile su se zloupotrebe, prekoračenja i nasilja.

Da bi se upravo ta prekoračenja i zloupotrebe spriječili, ljudskom društvu treba pravednost u razmjeni plodova zalaganja. Potom je, budući da um svakog pojedinca nije dovoljan u domenu pravednosti, ljudska zajednica u svrhu očuvanja pravednosti zatrebala univerzalnu vrstu razuma, kojom će se služiti pojedinci. A

taj univerzalni razum nije ništa drugo do univerzalni zakon, koji, ustvari, nije ništa drugo do šeriat.

Potom, opet, radi očuvanja utjecaja i primjene tog šeriata, nastala je neophodnost postojanja njegovog primjenitelja, donosioca, dostavitelja i referenta, a to nije niko drugi do Vjerovjesnik, a.s. Pored toga, radi održanja njegove autoritativnosti u vidljivim i nevidljivim sferama, u narodu, vjerovjesnik se trebao izdvajati i isticati u materijalnom i moralnom smislu, svojim životopisom i likom, izgledom i moralnošću. Također je trebao dokaz čvrste povezanosti između sebe i Vladara sve vladavine, Vlasnika svijeta, a taj dokaz jesu mu'džize. Zatim, da bi utemeljio pokoravanje zapovjedima i osigurao izbjegavanje zabranjenog, potrebno je jedno trajno poimanje veličine Stvoritelja i Vlasnika sve vladavine u umovima, a to se manifestira u znanosti vjerovanja. Konačno, za očuvanje poimanja i čvrstine vjerovanja potreban je učestali podsjetnik, i jedna konstantna aktivnost, a taj učestali podsjetitelj jeste namaz.

Drugo: svrha ibadeta jeste da usmjeri misli prema Mudrom Stvoritelju i usmjerenost na sticanje poslušnosti. A okretanje roba svome Mudrom Stvoritelju dovodi do savršene poslušnosti i pokornosti Njemu i povezanost s Njime. Pokornost i poslušnost roba stavljaju u savršeni red. Slijedeće poretka radi u prilog ostvarenja skrivene mudrosti. A što se mudrosti tiče, ona se, izvezena sjajnim uresima umijeća stvaranja, očituje na stranicama svemira.

Treće gledište: čovjek je poput centrale u kojoj su integrirani sistem stvaranja, zakoni naravnosti i zraci Božanskih uredbi iz čitavog svemira, stabla na čijem je vrhu okačeno mnoštvo telekomunikacijskih kablova, te je o njegovoj glavi omotan sistem stvaranja, do njega se pruža ju zakoni naravnosti, i u njemu se, integrirani, prelamaju zraci Božanskih uredbi u svemiru. Čovjek se, dakle, u njih mora uklapati, uvezivati, biti s njima u kontaktu i čvrsto se uhvatiti za njihove skute kako bi održavao u pokretu opće ustrojstvo i kako, uslijed svog neusklađenog djelovanja sa kretanjem velikih tijela koji kruže raspoređeni u svjetovima po različitim slojevima, ne bi bio pregažen i zgnječen ispod zupčanika njihovih točkova. A to se postiže samo ibadetom, koji jeste slijedenje zapovijedi i izbjegavanje zabrana.

Četvrto gledište: zahvaljujući izvršavanju zapovijedi i izbjegavanju zabrana, čovjeku dopri-nosi uspostavi mnoštva veza s brojnim slojevima unutar društvene zajednice. Posebno u pogledu vjerskih zakonitosti i pitanja od općeg interesa, jedna osoba bude kao cijela zajednica, budući da mnoge odgovornosti i dužnosti, a posebno one koje imaju doticaja sa vrijednostima i stvarima od općeg interesa poput upućivanja na pravi put, obrazovanja i odgoja, uputa, upozorenja pravilnog postupanja... budu natovarene njemu jednom na pleća. I ako ta osoba nije od onih koji se klone zabrana i pridržava naređenja, te dužnosti budu potpuno upropaštene i uništene.

Peto gledište je u činjenici da musliman, zbog svojih imanskih uvjerenja i islamskih odlika, uspostavlja postojanu povezanost i čvrste veze sa svim muslimanima, a to su razlozi neraskidivog bratstva i istinske ljubavi. Uostalom, prvi stepenik ka usavršavanju društvenog života i napretka jeste bratstvo i ljubav. A uzrok ispoljavanja tih uvjerenja i njihovog utjecaja i preras-tanja u čvrste odlike jeste ibadet.

Dokaz da je ibadet uzrok ličnog usavršavanja: čovjek, uprkos svoje tjelesne malenkosti, slabosti, nemoći i pripadništva životinjama, ipak posjeduje uzvišen duh i sadrži visoku osposob-ljenost. Kako god u ljudskom duhu počivaju sklonosti koje nemaju krajnosti, on također u sebi uključuje i ambicije koje nemaju mjere, raspolaže mislima koje su nesputane, i sadrži nagone strasti i srdžbe bez granica; uz to, njegovaje narav zapanjujuća; kao da je on jedan katalog raznovrsnih svjetova.

A ibadet je taj koji duh jednog ovakvog čovje-ka razvija, ističe, proširuje i manifestira njegove visoke vrijednosti. Onaj koji usavršava njegove sposobnosti jeste ibadet. Isto je tako ibadet i sred-stvo kultiviranja njegovih sklonosti. Ibadet je i sredstvo za ostvarenje njegovih ciljeva, i za nji-hovo oplemenjenje. On je i sredstvo sređivanja njegovih misli i njihovog uvezivanja. Također je i uzrok ograničenja i obuzdavanja njegovih strasti. Ibadet je i brus za struganje hrđe prirode sa čovjekovih materijalnih i duhovnih dijelova. Ibadet je i onaj koji čovjeka uzdiže do njemu dolične časti, i uspinje do njemu

namjenjenog (predodređenog) savršenstva. Ibadet je i jedna rafinirana i uzvišena veza, časna i dragocjena povezanost, između roba i njegovog Gospodara. A taj odnos i ta povezanost je krajnji domet ljudskog savršenstva.

Upozorenje: duh ibadeta jeste ihlas iskrenost. A što se iskrenosti tiče, znači da se obavljani ibadet obavlja isključivo zato što je njegovo obavljanje naređeno. Ukoliko bi neki drugi smisao ili korist bili uzrok obavljanja ibadeta, takav ibadet ne bi bio valjan niti prihvaćen. Koristi ili neke druge svrhe mogu biti samo dodatni motiv, nikako glavni razlog i krajnji cilj.

* * *